

ПРОСВЈЕТА

ЛИСТ ЗА ЦРКВУ И ШКОЛУ

УРЕЂУЈЕ КАНЦЕЛАРИЈА МИНИСТАРСТВА ПРОСВЈЕТЕ И ЦРКВЕНИХ ПОСЛОВА.

ЦЕНТРАЛНА
 НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
 Београд
 10-18

СВЕСКА

I.

Изази половином свакога мјесеца у свескама до 3 табака. — Цијена је у Црној Гори фор. 2, а изван ње ф. 3. — Рукониси се не враћају, а претилате се шаљу администрацији, а сва писма и новине у замјену шаљу се уредништву на Цетиње. Писма пак треба да буду франкирана и власторучнијем потписом утврђена ради знања од кога долазе, ма и не било потписа на дописима. — Претплаћује се на годину.

ГОДИНА

VII.

СПОМОЋНО УПУСТВО

нашим Свештеницима при обављању исповједи

пише М. М.

NACIONALNA
 BIBLIOTEKA
 CRNE GORE ĐURĐE

ПРВИ ДИМОЈЕВИЋ

ЦЕНТРАЛНА НАРОДНА БИБЛИОТЕКА
 Београд
 10-79

ОПТИ ПОГЛЕД НА СВ. ТАЈНУ ПОКАЈАЊА — ИСПОВИЈЕДИ.

1. Установа Св. тајне покајања — исповиједи.

Из дубокога извора св. писма, како старога, тако и новог завјета знамо, да је св. тајна покајања — исповиједи — од Бога установљена.

Од када су први људи Адам и Ева у рају погријешили, преступивши Божију заповијед, од тада још постоји покајање — исповијед.

Чим су праоци учинили први гријех, одмах су се застиђели, и видјевши своју наготу, сакрише се међу рајска дрвета, кајући се за учињени гријех.

Господ Бог зовне Адама и рече му: „Адаме, гдје си... да нијеси јео са онога дрвета, што сам ти рекао, да од

„нега не једеш?“ Адам одговори: „жена, коју си ми придружио са мнош, даде ми с дрвета, те једох.“ Господ Бог рече жени: „зашто си то учинила?“ Жена одговори: „Змија ме преварила, те једох.“ ¹⁾

Ето, ово је било прво кајање, и прва исповијед људи пред Богом на земљи. Изгнање из раја била је казна и епитимија за учињени гријех. Али покајање праотаца Адама и Еве и њихову чистосрдачну исповијед Бог је примио у правду и милост, те им је Бог још онда и обећао послати Избавитеља.

Између многијех мјеста у староме завјету, гдје је Бог преко Богом надахнутијех пророка народ позивао на покајање, привешћемо нека само лијепа, као: „Придите и истяжимся глаголетъ Господъ: И аще будутъ грѣхи ваши, яко багряное, яко снѣгъ ублюю: аще же будутъ яко червленое, яко волну ублюю.“ ²⁾ „Глаголи ты беззаконія твоя преже, да оправдишися.“ ³⁾

„Да оставишь нечестивыи пути своя, и мужъ беззаконенъ совети своя, и да обратишь къ Господу и помилованъ будетъ.“ ⁴⁾

„Беззаконникъ аще обратится отъ всѣхъ беззаконій своихъ, яже сотвориши, и сохранишь вся заповѣди Моя, и сотворишь судъ и правду и милость, жизнью поживеть и не умреть. Вся согрѣшенія его, елика сотворилъ не помянутся ему.“ ⁵⁾

„И бысть слово Господне ко Јонъ глаголи: востани и иди въ Ниневію градъ великій, и проповѣждь въ немъ, яко възде вопль злобы его ко мнѣ.“ ⁶⁾

„И нынѣ глаголетъ Господъ Богъ вамъ: обратитесь ко Мнѣ всѣмъ сердцемъ вашимъ въ постъ, и въ плачи, и въ рыданіи, расторгните сердца ваша, а не ризы ваши, и обратитесь ка Господу Богу вашему.“ ⁷⁾

¹⁾ Быт. 3, 9—13.

²⁾ Исаі 1, 18.

³⁾ Исаі 43, 26.

⁴⁾ Исаі 55, 7.

⁵⁾ Језек. 18, 21—22.

⁶⁾ Јона 1, 1—2.

⁷⁾ Јоил. 2, 12—13.

„Рци имъ: живу азъ глаголетъ Адонай Господь, не хощу смерти грѣшника, но еже обратитися нечестивому отъ пути своего, и живу быти ему.“⁸⁾

И ако су приведена мјеста из св. писма старога завјета са свијем јасна и не потребују тумачења, али поред свега тога привешћемо овдје, како горње ријечи пророка Језекиља објашњава велики и дубоко учени руски богослов Филарет, Митрополит Московски. Он вели; „Бог клетвом увјерава, да не жели смрти грјешника. Вјеран је у ријечи Својој Бог. Чим је Он казао, да жели спасења грјешнику, Он је готов не само опростити грјешноме, но и у свему помоћи му, да га изведе на пут срећнога живота. Ријеч је његова света. Он је строго запријетио људима, да се не куну без извјесне нужде. И по томе, кад се Он сам куне, да не жели смрти грјешника: то заиста је јасно и очевидно, да је дјело људскога спасења у очима Божима велико и важно.“⁹⁾

Да су ове ријечи Богом надахнутијех пророка у самоме дјелу и оправдане, то нам свједоче многи примјери оправданијех грјешника, и по тако читавих народа, тако и појединих људи. Између многу таквих примјера да наведемо ове: Ниневићане¹⁰⁾, Давида, Ахаава, Манасију, и т. д.

Да је Св. тајна покајања од Бога установљена, између многих мјеста св. писма новога завјета узећемо само нека, као: Христос Спаситељ говори: не придохъ бо призвати праведники, но грѣшники на покаянiе¹¹⁾

Бысть Јоаннь крестий въ пустыни, проповѣдая крещенiе грѣховъ.... и крещахуся вси во Јордань рцѣ отъ него исповѣдающе грѣхи своя.“¹²⁾

⁸⁾ Језек. 33, 11.

⁹⁾ Слова и рѣчи Митроп. Филар. Петрогр. 1883. стр. 590.

¹⁰⁾ Јона 3, 5—10.

¹¹⁾ Мат. 9, 13; Марк. 2, 17,

¹²⁾ Марк. 1, 4—5.

„Покайтесь и вѣруйте во Евангелія.“¹³⁾

„Глаголю вамъ: аще не покаетесь, вси... погибнете.“¹⁴⁾

„И предше же (ученицы) проповѣдаху, да покаются.“¹⁵⁾

„Господь... долготерпитъ на насъ, не хотя, да кто погибнетъ, но да вси въ покаяніе приидуть.“¹⁶⁾

„Покайтесь убо и обратитесь: да очиститесь отъ грѣхъ вашихъ.“¹⁷⁾

„Покайтесь приближиси бо царство небесное.“¹⁸⁾

Да би Господь нашъ Иисусъ Христосъ Својој Божанственој науци о покајању сходни правацъ опредѣлио, и тијемъ вѣрне упутио, да са тога богатога извора неограничене милости Божије црпители могу опроштај својихъ грѣховъ, Онъ је послѣ Својега Божанственога ускрєнућа Својима ученицима рекао: примите Духъ Святъ. Имже Отпустите грѣхи отпустятся имъ: и имже держите держатся“¹⁹⁾

Ове ријечи Христове очито намъ казују, да је Онъ прави установитељъ Св. тајне покајања, и да је Онъ башъ управо од тога времена томъ заповијешћу апостолима у дужностъ ставио, да могу опрошати грѣхове људске.

Овај налогъ Спаситељевъ био је као допуна онога, што је Онъ једномъ приликомъ обећао својимъ апостолу Петру: И дамъ ти ключи царства небеснаго, и еже аще свяжешъ на земли, будетъ связано на небесяхъ: и еже аще разрѣшиши на земли, будетъ разрѣшено на небесяхъ.“²⁰⁾

То исто једанъ путъ повторио је Господъ и апостолима рекавши имъ: „Аминъ глаголю вамъ: Елика аще свяжете на земли, будутъ связана на небеси: и елика аще разрѣшите на земли, будутъ разрѣшена на небесяхъ.“²¹⁾

¹³⁾ Марк. 1, 15.

¹⁴⁾ Лук. 13, 3.

¹⁵⁾ Марк. 6, 12.

¹⁶⁾ 2. Петр. 3, 9.

¹⁷⁾ Дѣян. 3, 19.

¹⁸⁾ Мат. 4, 17.

¹⁹⁾ Иоан. 20, 22—23!

²⁰⁾ Мат. 16, 19.

²¹⁾ Мат. 18, 18.

Да су били апостоли на самој дјелу и извршивали ову Божанствену заповијед свога Учитеља о покајању, свједочи нам писац Дјела апостолских. Ево што он о томе говори: „Мнози же отъ вѣровавшихъ прихождаху (разуме се ка апостолима) исповѣдающе дѣла (грѣхове) своя.“²²⁾

Да искрено покајање грјешника Бог прима, и да га оно склања на милост и опростење, то је Преблагі Христос Спаситељ јасно изложио у Својој Евангелској причи, кад је казао: „глаголю вамъ, яко тако радость будетъ на небеси о единомъ грѣшницѣ кающемся, нежели о девяностидесятихъ и девяти праведникъ, иже не требують покаянія.“²³⁾

2. Бог, који праведнике љуби, а грјешнике милује, свијех зове на покајање.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

„Приидите ко мнѣ вси труждающіи и обременени, и азъ упокою вы. Возмите иго Мое на себе, и научитесь отъ Мене, яко кротокъ есмь и смиренъ сердцемъ: и обряцете покой душамъ вашимъ.“²⁴⁾

Све оне, који су се под тежином грјеховнога бремена од Бога удаљили Христос Спаситељ милостиво позива, да се к Њему приближе, обећајући им, да ће им грјехове опростити, и да ће у њему наћи покој и спасење својима душама.

О како је овај позив пуна неограничене љубави Божије према грјешницима; пуна је благости и милости, пуна је утјехе и радости за све оне, који су подлегли терету грјеха и порока. У овима Божанственима ријечима огледа се очинска наклоност Спаситељева к роду људскоме, како нико не би погинуо од онијех, што у Њега вјерују.

Да би што тачније представили слику, у чему се састоји бити приближен Богу, или бити удаљен од Њега,

²²⁾ Дѣян. 19, 18.

²³⁾ Луки 15, 7.

²⁴⁾ Мат. 11, 28—29.

позваћемо се овдје на мишљење о томе Тихона Задонскога, који вели: ²⁵⁾ „Докле човјек пред ким стоји, он је лицем к њему окренут. А кад од њега пође, лице своје окрене на ону страну, куда има намјеру поћи. Што више иде, тијем се све више удаљава од онога, пред ким мало прије стајаше. Тако дакле човјек св. вољу Божију испуњава, и слуша оно, што Бог заповиједа и наређује, и тијем налазећи се свагда готов, да испуњава наредбе Божије, он том готовношћу показује, као да лицем окренут пред Богом стоји, да Му достојно поштовање одаје; да с Њим у заједници стоји, и да се од њега не удаљава.

Но кад такво доброхотно своје понашање човјек измијени, и зло мјесто добра изабере, па мјесто доброчинства заволи гријех — тијем као одврати лице своје од Бога. Таковијем начином, кад се човјек од Бога као неисцрпљивога добра окрене, па што више гријехова и безакоња буде чинио и у непокајању пребивао, тијем се све више и више удаљава од Бога. У самој ствари одвраћа се не лицем, него срцем, и удаљава се не ногама, него вољом; не промјеном мјеста, него измјеном воље и владања. Куда можемо окренути лице од Онога, који је свуда и на свакоме мјесту?! Куда се можемо сакрити од Онога, који све зна и види.“ О томе пророк Давид говори: „Камо појду отъ Духа Твоєго, и отъ лица твоего камо бѣжу? Аще възду на небо — Ты тамо еси; аще сниду во адъ — тамо еси.“ ²⁶⁾

Одступљење и удаљење грјешника од Бога представља се врло лијепо у Евангелској причи о блудноме сину, који од доброга оца свога узевши припадајући му дио имања удаљио се од њега на страну, и неуредно упропастио од оца добивено благо. Послије тога он је почео патити и борити се са разнијема невољама и оскудицама. Невоља та до тога је несрећника доћерала,

²⁵⁾ Творен. Тих. Зад. издање греће Москва 1875. Томо II, стр. 197.

²⁶⁾ Псал. 138, 7—8.

да се је желио најести од некога коријења, што га свиње из земље себи за храну вађаху.

Тако човјек, који својом непослушношћу од Бога одступи и изгуби од Њега дато му духовно имање, т. ј. светињу, правду, непорочност и друге дарове небесне, па тако тешкимма страстима и гријеховима себе подвргнувши, не може себи наћи мира ни задовољства. Људска душа као дух од Бога саздани, ни у чему другоме мира и утјехе наћи не може, осим код једнога Бога Створитеља свога. Она по образу Божијему саздана будући, кад се по несрећи од свога Створитеља удали, принуђена је у разнима страстима искати себи задовољства, па пошто у томе не нађе довољно духовне хране — њој предстоји да од глади умре; јер је духу потребна само духовна храна.

Бог је толико милостив, да Он опет од удаљенога грјешника не одступа, него очинскијем гласом за њим сљедује и зове: **ВЛАДО ДРАГО** чедо, куда се ти од мене удаљаваш? Гдје ћеш мимо мене себи наћи срећу и блаженство? Без мене свуда те **сријета бијѣда** и невоља.

Позивања Божија различита су, и то: 1. Унутрашњи позив, кога благодат Божија изазивље и лупа на вратима нашијех срдаца. Ово бива свагда, колика год пута гријехом раздражена савјест наша опомиње нас представљајући нам у мислима праведни суд Божи и вјечну муку, као казну за учињене гријехове. 2. Позива нас помишљу на страдање; смрт и ускрснуће Спаситеља нашега Исуса Христа, представљајући нам, да се то велико дјело с Њим догодило за нас и ради нашега спасења.

Христос ни за што друго није сишао с неба на земљу, него само ради тога, да грјешнике спасе. „Приде бо Сынъ человѣческій въскати и спасти погибшаго.“ ²⁷⁾ „Не

²⁷⁾ Лук. 19, 10.

придохъ — рече — призвати праведники, но грјешники на покаяніе.“²⁸⁾.....

3. Бог нас позива на покајање преко својијех пророка и апостола, који нас уче и моле: „По Христвъ убо молимъ, яко Богу молящу нами, молимъ по Христвъ, примиритесь съ Богомъ.“²⁹⁾... Отвержите отъ себе вся нечестія ваша и миже нечестовасте ко мнѣ, и сотворите себѣ сердце ново, и духъ новъ и сотворите вся заповѣди моя.“³⁰⁾ „Придите ко Мнѣ вси труждающіися и обремененіи, и азъ упокою вы... и обряцете покой душамъ вашимъ.“³¹⁾

.... Сваки гријех за собом вуче и достојну казну. Ако се грјешник не покаје, подложен је осуди гњева Божијега. Да од такве казне грјешник избјегне једини је заклон и обрана покајање. Оваквоме заклону прибјегли су Ниневићани, па су се спасли од страшнаго гњева Божијега, који им ужасно грозијаше. Тихоме овоме пристаништу и данас многи прибјегавају и покајањем у њему налазе заклона од страшне буре, коју дижу људске страсти. Па зар и ми грјешни да томе заклону тихога пристана не похитамо, да се у њему склонимо од узбурканијех таласа нашихъ манѣ и порока? Покајање је она гора, у којој се заклонио Лот, да га не прогута страшна пропаст Содомѣ и Гомора.

Да се покајемо опомиње нас Бог и неизвјесношћу потоњегѣ часа нашега земнога живота. И ако је дан смрти наше неизвјестан, али је извјесно, да он без разлике свакога једном очекује; зато сваки је дужан, да се за дочек потоњегѣ дана спреми и приуготови. Ако дакле желимо умријети смрћу, каквом умиру побожни хришћани, онда ваља и да живимо, као добри и побожни хришћани. Сваки је човјек слуга Божи. А сваки слуга дужан је бити спреман и готов свагда, кад га Господин

²⁸⁾ Мат. 9, 13.

²⁹⁾ 2. Кор. 5, 20.

³⁰⁾ Језек. 16, 34.

³¹⁾ Мат. 11, 28—29.

његов позове. Тако и хрипћанин, као слуга Божи у свако доба дужан је бити приправљен, кад га Господ на други свијет позове. „Блажени раби ти, ихже пришеде Господь обрѣцетъ бдѣщихъ.“³²⁾ Спремнијем заиста назвати се може онај, који се за гријехове своје каје и искрено их свагда у своје вријеме исповиједа.

Ми слава Богу још на земљи живимо, и смрт нас још није зграбила, по томе није нам утекло вријеме, да се покајемо. На вријеме смо, да се можемо благодаћу и милешћу Божијом спасти. Зато не оглушимо се о овој милостивој Господњем позиву, него се покајмо и на исповијед у своје вријеме побожно приступајмо. Свагда у своје вријеме извршавајмо редовно ту св. и спасоносну дужност, како би нас смртни час спремне затекао, да тако приурочени, као вратима, из овога временога пријеђемо у вјечни живот.

Кад когод у путовању сврати с пута, којим путује, он се одмах поврати, на прави пут, и настави њим даље. Тако ваља, да и грјешник увиди, да га гријехови воде кривијем и штетнијем путем, па је дужан одмах потражити прави пут. Оваква размишљавања, која су кадра у нама пробудити чежњу за нашу поправку, ништа друго нијесу него милостиви позиви Божји, да се сви спасемо. Ми смо дужни послушати овај очински позив Божији и испунити жељу оца небеснога, који жели, да сви будемо удостојени небеснога царства.

Кад нам тијело гладује, хранимо га; а душа нам гладна и жедна будући, па за то не маримо! Наго тијело одијевамо; нечисто перемо; болесно лијечимо; а душа огољена без добријех дјела; пороцима омаћана, гријеховима обољела, па се за то не бринемо! Кад се кућа запали, гасимо је, а дом душевни гори, на према томе равнодушни остасмо! Глас Божи преко наше савјести удара и буди нас: „востани спѣи и воскресни отъ мертвыхъ.“³³⁾

³²⁾ Лук. 12, 37.

³³⁾ Лук. 10, 42.

Апостоли и проповједници Божијега слова моле нас: „молимъ по Христѣ, примиритесь съ Богомъ.“³⁴⁾

Бива, да човјек човјеку љенивومه приговара: „устани и отргни се од љености.“ Тако и Божанствена благодат позива љенивога, и о своме спасењу нетрудећег се хришћанина, да устане и да врши своје хришћанске дужности. Сваки Хришћанин, који не ради о своме спасењу лежи у одру своих гријехова. На питање: ко лежи и небрежљиво дријема под покривачем гријехова? Леже блудници и прељубочинци, разбојници и отмичари, опадачи и подругљивци, леже пјанице и среброљунци, једном ријечју леже сви грјешници, који у непокајању живот свој проводе. Свакојега од тијех и другијех сличнијех грјешника позива благодат Божија и удара им на вратима њихових срдаца и душа говорећи им: устаните и покајте се. — Устаните, јер вријеме пролази неповратно. Живот људски из дана у дан прекраћава се и смрт неочекивано приближава се. Сваког дана по неки дио нашега земнога живота одузима се. Данас ближе смо смрти, него што смо били јуче. Пуцај се, човјече, да те смрт не затече неспремна и покајањем од гријехова неочистићена. Ако не устанем и непокајем се за своје гријехове, шта те чека — чека те мука вјечна?! Устани па се покај и тијем ћеш избјећи муку вјечну, и нашљедићеш вјечно блаженство.³⁵⁾

³⁴⁾ Ефес. 5, 14.

³⁵⁾ Тих. Задонскій Москва 1875. Томъ IV. стр. 136.

АНАЛИЗА 49 И 50 ПС. ДАВИДОВА

написао професор Л. Т. Перовић.

Осим безумаца, о којима говори Давид у 13. псалму „рече безуменъ въ сердцѣ своемъ: нѣсть Богъ,“ ко може одрицати, да наше лутање по овој плачевној долини не носи на себи печат очевидног учешћа Свемогуће и више силе?!.. Различити научењаци различно и одређују ту силу, али ипак идеја о учешћу те силе у свима степенима наше земаљске борбе и мука, која живо прима к' срцу све наше нужде — свакоме је јасна и срцу нашему вазда сродна и својствена, ма да по-гдје-кад ум човјечији залута кроз густу мрак, у коме се ништа не види. Па кад нам је близу срца мисао, да у животу нашему прима учешће Виша и Свемогућа сила, Више Биће, од којег ми непрестано зависимо, то мора нам наравно и бити јасно питање: како треба да се ми понашамо према томе врховном Бићу, те да се покажемо достојни високе родитељске небеске њега? Што треба да радимо, те да задовољимо то врховно биће, које смо ми још од дјетињства навикли да називамо Богом? — На овакво питање могу се писати читави богословски трактати, па ипак се не би, како треба, свестрано исцрпило; а међутим Спаситељ својом кратком изреком: „возлюбиши Господа Бога твоего всѣмъ сердцемъ твоимъ, всею душею твоею и всею мыслию твоею... искреннаго твоего яко самъ себе“ (Мѡ. гл. 22, 31, 39) — открио нам је сву суштину тога важнога питања, јер „небо и земля преидутъ словеса же моя не преидутъ“ (Лук. 21, 33.). Држећи се тога, потрудићемо се и ми са неколико скромних ријечи, да се дотакнемо овога питања, које нас занима.

Пред нама је псалтир и читамо 49 и 50 псалом Богом надахнутог псалмопјевца; они нам потпуно одговарају на оно питање, у које се нуждава срце сваког оног, који право вјерује. Ми ћемо их проанализирати пажљиво, не за то баш, да изнесемо нешто ново, него бар да освјежимо у својој памети оне свете и спасоносне истине, које се даду лако заборавити.

Јудејци неправилно мисле, да је бајаги довољно тек спољашње принашање жртава, па да се свестрано може Богу уго-

дिति. Давид, пак, од стране Господа-Судије открива прије свега, да такво богопоштовање никакве вриједности нема у очима Божијим, и показује основу те мисли, говорећи: „не приму отъ дому твоего телцовъ, ниже отъ стадъ твоихъ козловъ. Яко мои суть вси звѣрие дубравный, скоты въ горахъ и волове. Познаяхъ вси птици небесныя, и красота сельная со мною есть. Аще взалчу, не реку тебѣ: моя бо есть вселенная и исполненіе ея. Еда имъ мяса юнча, или кровь козловъ пію?“ (пс. 49, 9—13). Основна мисао ових стихова и полазна тачка, с' које ћемо ми почети развијати питање о правом богопоштовању та је: да је Бог нетварни и свевидѣћи Творац цијеле васелене; ако је то тако, ако је Бог нетварни дух, то заиста је чудновато и глупо мислити, да Он, нетварни, тражи задовољење од човјечије руке, те да му се каквим материјалним даровима угађа, или тек само спољашњим религиозним обредима, као што то мишљаху савременици Давидови-Јудејци, као што то, на жалост, неки и данас мисле. „Духъ есть Богъ и иже кланяется ему — у прилог овоме вели Спаситель Самарјанци — „духомъ и истиною достоинъ кланятися“ (Јоан 4, 24). Таквим начином, саодговорно нетварности и духовности Божанственог Бића нетварне и духовне жртве прије свѣта Пријатне и спасоносне могу бити за нас у очима Божијим. Богопоштовање, које се с' овим не слаже, може имати мјеста тек иза свѣте сјенке Открића — у незнабоштву... А шта бисмо и говорили о ономе, што се зиђе на лакомислености и нада пред судом здравог смисла, исто онако, као што се губи сјенка при појави свјетлости?! Ми Богу можемо принијети на дар нашу савршену љубав и преданост, јер „о Немъ же живемъ и движемся и есми“ (Дьян. 14, 28). Али слаби дар приноси, или још боље, никакав дар не приноси Богу онај, који се за ту цијелъ користи туђим имањем, нарочито имањем онога лица, коме и приноси дар, јер то не би већ био дар, него тек жалосна таптивна и самообмана. Због овога су нам и јасне ријечи Богом надахнутог псалмоцјевца: „не приму отъ дому твоего телцовъ, ниже отъ стадъ твоихъ козловъ“ (49, 9), али, како се говори даље: „не о жертвахъ твоихъ обличу тя, всесожженія же твоя предо мною суть выну“ (ibid. ст. 8.). И тако, нетварна и духовна служба Богу, основана на правилном појму о Њему, као нетварном и духовном Творцу васелене — то је прва мисао 49. псалма.

Да ли ово значи, да се право Богопоштовање не нуждава ни у каквој спољашњој форми и обредности? Да случајно не противурјечимо ми са општепознатим фактом, по коме је сам

Бог изволио установити извјесна Богопоштовања? Ми знамо на пр., послје створења свијета Господ је наредио људима, да светкују седми дан приношењем жртава (Быт. 2, 3), а ово се продужавало у истом облику кроз читав стари завјет; на Синају, гдје он бира израиљски народ за особиту службу Његову, као јединог чувара праве вјере и открића он подробно даје правила Мојсеју односно устројства скиније, ради Богослужења, које се има вршити по строго одређеном чину, како би се Јевреји самом спољашњом формом својег религиозног живота одликовали од других народа. Осим овога и у новом завјету сáм оснивач хришћанства, проповиједајући о духовном служењу Богу, у исто вријеме не пориче ни спољашње услове Богопоштовања. Гонећи трговце из цркве, повика: „Храмъ мой храмъ молитвы наречетсяя всъмъ языкомъ“ (Марк. 11, 17.).

И апостоли имађаху заједничке молитвене скупове и живо настојаваху, да би вјерни одржавали одређени поредак (1. Кор. 14, 26, 33; Евр. 10, 25). Апостолима су сљедовали и њихови намјесници. Изгледа, да ово, што до сада говорисмо, противурјечи ономе, што прије наведосмо о правом Богопоштовању; али ми ћемо сад одмах доказати, да не противурјечи; само треба узети у обзир, што собом представљају спољашњи религиозни обреди и какво је њихово назначење. Човјек, створење ограничено пространством и временом, нити може штогод примити, нити изразити без осјећајних знакова. Значи, сиромаштво и ограниченост човјечије отприје — то је онај узрок, који руководи нетварни Дух, да из сажаљења према слабости човјечијој, установи спољашње религиозне обреде Богопоштовања. Они су на тај начин заиста необходни и подлеже испуњењу, као установа самога Бога, као неизбјегна средства израза побожних осјећаја човјечијих према Богу; али, понављамо, тек средства у толико необходима, у колико због тијесне везе душе с тијелом, силним душевним осјећајима и покретима не могу да се не изражавају и кроз тијело, као што лијепо о овоме предмету примјети Спаситељ: „Отъ избытка сердца уста глаголютъ“ (Мѡ. 12, 34).

Али са свим је наравно послје овога, да се прави смисао религиозних обреда тек може чувати под наведеним условом; као рефлекси наших наравствених осјећаја, нашег наравственог живота, као у свом огледалу.

Ето због чега у најдеталнијој подробности Господ, установивши извјесне обреде Богопоштовања у старом завјету, вагда је хтио и сада хоће духовну наравствену службу за себе:

животом и понашањем и у њима Он налази вриједност и прави значај спољашњег испуњења религиозних обреда Богопоштовања.

За јеврејски народ бијаху означени дани, у којима приносили су жртве: субота, нов мјесец, пост и т. д. Већ је Самуил жртве и жртвенике одијелио од правог чувања завјета с Богом и без њега осуђује их: „Еда угодни Господу всесожженија и жртвы, якоже послушати гласа Господня? Се послушаніе паче жртвы благи, и покореніе паче тука овная“ (1. Цар. 12, 22).

Сам Бог преко пророка Осије вели: „Милости хочу (т. ј. љубав, побожност, покорност), а не жртвы, и увидѣнія Божія, не жели всесожженія“ (Ос. 6, 6). И баш ову исту мисао изражава Богом надахнути псалмопјевац, кад од стране Бога-Судије говори Израиљу: „пожри Богови жртву хвалы и воздаждь Вышнему молитвы твоя“ (пс. 49, 14), т. ј. Давид, развијајући мисао овога стиха, саодговорно нашој цијељи, хтио би рећи: нека твоја душа буде израз твојих побожних осјећаја према Богу; нека она послужи као неки орган, преко којег би се Творац њен славио. Када вјерни ступа у завјет с Богом, с Његовом црквом, то се у правом смислу назива завјештање, да ће испуњавати све услове тога завјета, т. ј. вољу Божју; па онда нека испуњење њено и учини ону за сваког необходну обавезу и форму Богопоштовања, коју као праву и закониту, жели од својих вјерних сам Господ; а да је захтјев овакав са свим правилан и природан, ваљда не треба доказивати, пошто је то само собом врло јасно. Збиља, кад ми кога волимо, чим другим можемо боље засвједочити осјећање тога, него испуњавањем његове воље?! Зато Спаситељ и вели: „Аще любите Мя, заповѣди моя соблюдите“ (Јоан 14, 21); али ове заповједи уз љубав к Богу захтијевају још и љубав к нашим ближњима, као што се то види из одговора Спаситељева, на питање неког законодавца: „кака заповѣдь больша есть въ законѣ?“ — „Возлюбиши Господа Бога твоего... возлюбиши искренняго твоего яко самъ себе. — Въ сію обою заповѣдію весь законъ и пророцы висятъ“ (Мат. 22, 36—40). И тако 49 псалом даје нам односно правог Богопоштовања такав смисао: да непрестано служимо Богу, а та служба избија из испуњавања Његове свете воље, која је изражена у закону, и која захтијева од нас и љубав к ближњему. Ово има очевидну везу с правим појмом о Богу, као нетварном Духу, о коме смо ми напријед говорили, том извору љубави и Његовим милостивим одношајима к нама,

као што се то раскрива данас у 16-том стиху: „привови мя въ день скорби твоя, и изму тя.“

Ако је испуњавање закона Божјег, које нас обвезује да љубимо ближњег као самих себе, једино природно средство, којим можемо угодити Богу, као што смо мало прије видјели, то неиспуњавање тог закона — т. ј. ако нашему ближњему чинимо зло — значи врјеђати самога законодавца, као што вели св. Павле: „Преступленіемъ закона Бога безчестивши“ (Рим. 2. 23). Ако се уз ово осјети дволичност, лаж, лицемјерство, то ће нам бити јасне оне грозне пријетње, које се у 16-ом 20 стиху налазе: „вскую ти повѣдаеш оправданія Моя и воспримлеш завѣтъ мой усты твоими? Ти же возненавидѣлъ еси наказаніе и отвергълъ еси словеса Моя вспятъ. Аще видѣлъ еси татя, теклъ еси съ нимъ и съ прелюбодѣемъ участіе твое полагалъ еси. Уста твоя умножиша злобу, и языкъ твой сплеташе льщенія. Сѣдя на брата твоего клеветалъ еси, и на сына матере твоя полагалъ еси соблазнъ.“ Очеvidно, да овдје наведене ријечи примају такву форму, да човјек, који заборавља високу мудрост Божанства, његово свезнање представља собом поквареног лицемјера, а у 21 стиху о овоме читамо: „вознепщевалъ еси беззаконіе, яко буду тебѣ подобенъ: обличу тя и представлю предъ лицемъ твоимъ грѣхи твоя“) каква **Спаситель** налази међу Фарисејима, те га кори: „приближавотѣ **Мнѣ** людіе сіи усты своими и устами чтутъ Мя; сердце же **нихъ** **далече** **одстоите** отъ Мене. Всуе же чтутъ мя“ (Ма. 15, 8). И тако, **духовна служба** Богу, основана на правилном појму о Њему, као нетварном духу свевидѣћем, пресветом и пуном љубави Творцу и промислиоцу цијеле васелене; служба, која обавија сав живот човјечији, који мора бити сагласан с вољом Његовом, што је изражава сам закон, служба искрена далека од сваког лицемјерства — то су она својства правога Богопоштовања, који нам раскрива 49 псалом Богом-надахнутог цара-пророка.

Ако се сада обратимо 50-ом псалму, то ћемо ми и тамо наићи дјеломице поновљену ову исту мисао, што је сад наведосмо. Сравнимо на пр. 50, 18. „Яко аще бы восхотѣлъ еси жертвы, далъ бихъ убо всеожженія не благоволиши“ и 49, 9, „не прииму отъ дому твоего телцовъ. ниже отъ стадъ твоихъ козловъ;“ а тако исто: 50, 17: Господи устнѣ мои отверзеш, и уста моя возвѣстятъ хвалу Твою“ и 49, 14: „пожри Богови жертву хвалы“ ... Дјеломице пак указују се неке нове црте, а понајприје открива нам се суштина духовног Богопоштовања, о ком смо ми прије говорили. „Жертва Богу духъ

сокрушенъ“ — одговара нам на ову мисао цар — пророк; „сердце сокрушено и смиренно Богъ не уничижитъ“ (50, 19). Другим ријечима: да би наше Богопоштовање имало јачу вриједност у очима Божим, да би оно Њему било угодно, а за нас спасоносно, оно се по сваки начин мора сјединити са страхом и сажалењем због наших гријехова, с тужним сазнањем, да ми самим нашим силама, ушљед наше грјешне природе, нијесмо кадри поштовати Бога онако, како то захтијева Његова величина и светост. Али виџте, ево на што се у овом случају наша пажња зауставља: ако се право Богопоштовање састоји већином у наравственом животу, који се потпуно покорава вољи Божјој, у закону, који је изражава; ако свака обредна форма Богопоштовања налази смисао тек у том наравственом животу, пита се: што ће радити човјек, који због урођене тежње к' злу, није кадар да не гријеша, не може да не наруши тај закон на сваком кораку, те, ма да признаје сву светињу и висину Божјега закона, опет није у стању да обузда своје страсти и залутали живот? —

О, како је дивно и темељно исказана ова мисао у ново-завјетном открићу, како се ова саблазан може уклонити!... Вѣмъ; говори велики апостолъ, „вѣмъ яко законъ духовенъ есть, азъ же плотянь, вѣсѣмъ проданъ подъ грѣхъ. Не еже бо хощу сѣ содѣваю соуслаждаюся бо закону Божию по внутреннему чловѣку, вижду же инъ законъ во удѣхъ моихъ, противу воющъ закону ума моего и плѣняющъ мя закономъ грѣховнымъ, суцимъ во удѣхъ моихъ“ (Рим. 7, 14, 22, 23). Ово исто разумије и псалмоцјевац, када говори. „Се бо въ беззаконіяхъ зачатъ есмь, и во грѣсѣхъ роди мя мати моя“ (50. 7). Сада питамо: како бисмо испунили све ове услове односно правога Богопоштовања, о којима ми прије расуђивасмо? На ово ће нам дати одговор вас 50 псалом и то одговор широки и основани, и ми, развијајући идеју тог правога Богопоштовања на основу 49 и 50-ог псалма, немамо никаквога права да мимоилазимо то питање, јер нам је необходимо, да дођемо до жељене цијељи. Цар — Пророк, приносећи Богу искрено сажалење и покајање о двама својим особито тешким гријеховима, и молећи Га, да му опрости и да му то заборави, он, у овом акту примирења с Богом, признаје и истиче поступак самог Бога, пошто сам човјек већ по самој природи „чадо гнѣва“, није кадар својим силама да штогођ уради. „сердце чисто созижди во мнѣ Боже“ — кличе псалмоцјевац „и духъ правъ обнови во утробѣ моеј“ (50, 12). Израз „созижди“ јасно нам каже, да у самог човјека никако

нема ничега, одакле би се могла створити чистина срца у њему, па и кад би се могла појавити, то никако друкчије прије, него је сѧм Бог створи. Но сам Бог ствара у срцу човјечијем по Својој великој милости, без икаквих заслуга човјечијих, јер се грешна слабост човјечија нуждава у туђој вишој помоћи, и баш ову помоћ Бог даје човјеку, као што то видимо из ријечи псалмопјевца: „не отвержи мене отъ лица Твогo, и Духа Твогo святагo не отими отъ мене“ (50, 13). Овај Дух, који се на молбу човјекову дарива њему, утврђује га у добру, мири га са законом Божјим и од роба његових страсти и заблуда постаје побједилац и господар. „И Духомъ владычнымъ утврди мя“ — моли му се Давид (50, 14) ¹⁾.

Кад испунимо све ове услове, тада ће нам начин Богопоштовања задобити прави смисао и вредност у очима Божим и донијети добар спасоносни плод. Ето због чега Давид у 50 пс. и не обећаје се, да ће принијети жртву хвале, прије него му се опросте грјехови, послије чега тек Бог ће му отворити уста, и она ће сама изрећи хвалу Његову (50, 17).

Послије свега овога, т. ј. послије опроштења грјехова, уз припомоћ Божанствене благодати, којом се добро чува закон Божији: и „дѧла“ и „жертвы“ и „приношенія“, једном ријечи сви спољни религиозни обреди Богу ће бити пријатни, те неће гњијев свој, него милост своју на нас шиљати. Тада тек наше Богопоштовање послужиће корисном науком за наше ближње, те ће и они, по нашем примјеру, прихватити се истог начина Богопоштовања. Ово изражава псалмопјевац, кад говори: „тогда благоволиши жртву правды, возношенія и всесожегаемая: тогда возложатъ на олтарь твой телцы“ (50, 21).

При завршетку нашег анализа 49 и 50-ог псалма, кад бисмо хтјели извести опште своје мишлење, најпрва мисао би нам се јавила она еванђелска:

„Сія есть любви Божія, да заповѣди Его соблюдаемъ“.

1) Сличне су овим ријечима и ријечи ектеније: „Заступи, спаси, помилуй и сохрани насъ Боже твоєю благодатию.“

О М И Л И Ј Е.

НАПИСАО Дионисије Миковић, ПИГУМАН.

(Наставак.)

XI. На Божић.

Благочестиви Хришћани!

Мир Божји, Христос се роди!

Ево скоро двадест стотина година, од кад је небо послало мир земљи; синило сунце небесне правде свему људском роду; освануо дан слободе људске од грјеховне тежине, под којом људсто стењаше: пет хиљада пет стотина и осам година: дан пун радости и весеља, који из измучених врлина извија цвијеће вјечног спасења, и плете неувеле вијенце; дан кад правда јеванђелског сунца благословено просија над гнусном неправдом, зацареном у окорјелим срцима безбожних народа; дан, који грјеховима дава заслужену казну; дан, који дава у награду блажено вјечно стање свима и свакоме, који свој живот на земљи с тешком муком хришћански проводише.

Од тога дана нијесмо **CRNE GORE ĐURĐE** него синови, и насљедници Божји Исусом Христом;... који се без гријеха ради нас оваллотио. Па Мир Божји нека је с нама свагда, и у њему, и с њиме, да благосивљамо пресвето име Господа до посљедњег вијека!

Мир Божји, Христос се роди! О, колико смо срећнији од предхришћанских народа! Они се купаше у мору незнабоштва; тонуше у свјетске сујете; срам и стид жигосаше их са необуздане раскоши и безаконе грабљивости и потеге за земаљски сјај и богатство, а Небесни Првијенац рађа се у јаслима и на горким уздасима биједних, смирених, сиротана, запаљује кадионицу рајског мириса и тјеша их: први посљедњи, а посљедњи први...

Мир Божји, Христос се роди! смирени Витлејем постаје рај, славом Божанског Рођења, опењује славу свију великих гордих градова. Силницима, богаташима и гордељивцима, који пливаше у мору сваке свјетске сласти и угодности, и који се славише високим звањима, на које их не подигоше рођене заслуге, него мито, или наклоност неправедних старјешина, зазвонило звоно среће посљедњи пут, и мрче тамно сунце среће грјешног живљења,

а сунце вјечне среће у потпуној слави побједи освану онијема, који напротив дому људском бише потиштени за заслужене награде, и поред свог трудољубља и врлина јадиковаше и пишташе у свакој љутој невољи!

Мир Божји, Христос се роди! Отворише нам се умне учи, да познамо јединог истиног Бога: Оца, Сина и св. Духа, тројицу јединосущну и нераздјелну. Владаоци добише мудрост, и „жезал правости“ да са својим подајницима управљају: кротко, благо и право, а народима Христос Господ повикује: „Богу Божије, а цару цареву!“

Мир Божји, Христос се роди! Он научи нас љубити Бога изнад свега; љубити ближњег као себе, и љубити непријатеље своје; научи: да поштује млађи старијег, а старији да милује и да: „Духом кротости“... своје млађе учи, и примјером им отвара пут у свијем хришћанскијем врлинама.

Мир Божји, Христос се роди! Отворише се Божја небеса праведним душама крштенијем: Водом и Духом, а душе оне, које хрзум чине на образ и част људску, које су испуњене лажима, пријеваром, кривоклеством, мржњом, и једном ријечју сваком тежином грјеховне нечистоће, намичу на себе вериге вјечног пакла, и долазе у познање: да не су у том грозном робовању муке мучити све вјекове, ако... ако се не покају прије овоземног скончања свог; јер је покајање души дијелом и много веће него што је тијелу лијечника обрада; и благо грјешнику који свом покајања са светом црквом устима митаревим узможе зајевати: „Покајања отвори ми врата, живнодавче, подрађује дух мој к храму светоме твоме, храм носим тјелесни, но сав оскврнен, него ме прими као човјекољубац.

Мир Божји, Христос се роди! Он се, ваистину, роди, и ми се измисмо, осветисмо и оправдасмо именом Господа нашег Иеуса Христа и Духом Бога нашег (Кор. 6. 11.)

Мир Божји, Христос се роди! Па нека се обрадује душа наша о Господу, јер нас Он обуче у ризу спасења, у хаљину весеља, и као на младожењу стави на нас вијенац, и као невјесту украси нас красотом. (Пр. Ис. 61, 10.)

Па: што воздамъ Господеви за вся яже воздаде намъ? (Пс. 153. стр. 3.) пита свети цар пророк Давид, како да Му се одужимо за ову слободу, за милост вјечну, којом помилова нас (прор. Ис. 54. 7. 8) једном ријечју: за сва добра и блага овога и онога свијета? Христос Господ, сунце правде, дође да истином огрије грјешнике; да измије нечасна безакоња наша: да од нас ниједан не погине као син погибелни... него да се за сваког грје-

шника свети анђели више обрадују, него за деведесет и девет праведника... А зар нема нас, који, на жалост, гријешимо: и у св. цркви, и у милој школи, у владалачкој палати и сиромашној појати, у општини и суду, на пољу и долини, на мору и гори?! Па како да се излијечимо? О, како смо срећни данашњијем даном јер: Древная мимоидоша и быша свя нова. (1. Кор. 5. 17). Срупише се лажни идоли, а истина Богопознања ликује над њиховим урвинама; као дим ишчезе лажна нехришћанска наука, а Христос Господ повикује нам: Покајте се да спасени будете! љубите Бога створитеља свог свим срцем и душом својом; љубите ближње као себе; љубите своје непријатеље; благосиљајте оне, који вас куну; молитe се за оне, који вас гоне; чините добра онијема, који вас мрзе, и који вам неће вратити, иштите правду сиротана од насилних и неправедних; нагледајте сироте, тјешите жалосне; посјетите болесне и оне, који су у тамници, нахраните гладне; напите жедне; одјените наге; примајте у дом стране; уклоните од себе љутину и мрзост; радите докле свијета имате, и нека вам у срцу, у души, у уму, и разуму свагда царује: Вјера, љубав и нада! Дакле, за нашу слободу од вјечног робовања не тражи Господ проливање наше крви, ни сребра, ни злата, него тражи, да добрим и Богоугодним владањем останемо у њој све вјекове. Па дакле сви, који би осјетили на савјести, да смо гријешили о свој хришћански и родољубни позив, покајмо се, и завапимо са св. нашом православном матером црквом: Спаси ны Сине Божји рождейся отъ Дѣвы, поющія ти: а лилуй я, и Он ће чути нашу молбу и спасиће нас: јер је ради нашег спасења сишао с неба; спасиће нас, ако се искрено покајемо, и ако поведемо рат против гријеха, једном ријечју, свега, што смета напретку наше свете православне цркве и миле, али љуто раскомађене наше српске отаџбине. А је ли нам то тешко? Добром хришћанину то није теже, него ли тици носити крила.

Колико је скупља слобода овоземног живота! За њу су народи пролијевали и пролијевају своју крв, и губе своје имање, а Косово, и по Косову, довољно су зато свједочанство за поносни и драгосни српски народ; па кад помислимо да овоземна слобода тако премного скупа, не може се у никакво споређење ставити са вјечном слободом, смијемо ли да не будемо оличени јунаци и поборници хришћанске вјечне слободе? Смијемо ли допустити, да нам опачине, свађе, и сви други гријехови наши затворе вјечно царство: гдје нема болијести, жалости ни уздаха..., а ког нам Бог кроз једнородног Сина Господа Бога и Спаситеља нашег Исуса Христа на данашњи дан опет отвори? Не, и не смијемо,

јер ми: Не имама здѣ пребивајућа града, но грядущаго възскуемъ (Евр. 13. 4), па те поздрављам, мили српски роде и народе, са светом небесном пјесмом:

Мир Божји, Христос се роди! Мир тај нека буде у души, у срцу, у уму и разуму, у свијести и доброј вијести нашој; мир у дому, и освећеном гробљу наших милих покојника; мир свуда, гдје свети Саво и његови посљедоватељи сијаше и сију сјеме све јеванђелске науке; мир свуда, гдје се име Божије слави, а гдје се не слави сада, ту да се до скоро прослави; мир старци, да се у њему оснажите; мир дјецо, да у њему напредујете; мир младићи, да се у њему охрабрите! мир мушком и женском, да с њим прославите себе у Бога, и да се Бог, и Ваша кућа, и сва отаџбина, у вама прослави! мир браћо, и сестре, од повоја до покрова, па је наша будућност овога и онога свијета! Сви, ама сви, браћо и сестре, прихватимо: мир Божји, Христос се роди, са: Вајистину погоди, Христос се роди! и зајевајмо са светим анђелима: Слава во вишњих Богу, и на земљи мир въ человекѣхъ благоволеніе. Амин.

NACIONALNA
МОНАШКИ ЖИВОТ.
BIBLIOTEKA

Пише Симеон Поповић, монах.
SRNEBORI, BUKOJE

(Наставка)
CRNOJEVIĆ

Жалост.

Има двије жалости сасвим противуположног карактера, које посјећавају монаха према његовом начину живљења, а то је жалост за овијем свијетом, која долази од љубави к материјалним стварима због њихова изгуба и због губитка сујетне почести и т. д., и за Богом жалост, која је спасителна, како говори апостол: Печаль бо, яже по Бозѣ, покаянiе нераскаянно во спасенiе содѣлаваеѣ“, док међутим: сего мiра печаль смертъ содѣловаеѣ (II. кор. 7. 10). Када човјек, обративши се к Богу, види своје греховно стање, љути се, што је зашао у такво блато, што је наљутио преблагог Творца и на себе навукао вјечиту осуду — ово је већ пут к спасењу, и јест жалост за Богом. Жалост пак овога свијета није ништа друго, него пошљедица нашега грјешног стања. Монах који много међу „братијом“ говори и неумјерено једе, бива нерасположен, и као неумјерен бива опојен нечистијема

мислима. Дух Божји више не налази у њему мјеста. Остаје слободан доступ нечистоме духу, који га дави, као што је негда Саула давио. Има у осталом жалости, која и не зависи толико од нас, колико од нечистих духова, који желе да нас збуне и, ако је могуће, доведу до очајања. Оваква жалост опет не бива ни дуга, само ако прибјегнемо брзо к помоћи Божјој и ако узимамо стрпљења. Свети Ава Доротеј каже о себи, да, кад је био још у обичном животу, наишла је на њега велика и неиздржна жалост, „и ја сам био у таквом страдању — вели свети Отац — и стењању, да сам готов био чак и саму душу моју предати. Туга је ова проистицала од демонске злоће. У један дан, кад сам ја стајао у манастирској кући изнурен молио Бога, у једанпут угледах унутра у цркви некојег човјека, као епископа, који као да носи св. даре и да иде у свети олтар. Ја се нијесам никад приближавао к странцу, или ма коме ко је долазио без нужде и наредбе. Али тада ме вукло нешто, и ја сам пошао за њим. Кад уђем, али он дуго стајаше с подигнутим рукама, и ја сам стајао за њим, молећи се у страху, јер од његова виђења ухватио ме је страх и ужас. По свршетку молитве он се окренуо и дошао к мени; ја сам опажао, да туга и ужас удаљавају од мене. Затим он стане преда мном и пружи своју руку до тачке моје груди и, ударајући својима прстима, рече: терња потерићу Господа и впити ми, и услыша молитву мою, и возведе ми отъ рова страстей и отъ брениа тини и постави на камени нога мои и исправи стони мои. Визокъ уста моя пѣснь нову, пѣние Богу нашему (Пс. 38, 2. 3.). Све је те стихове он изговорио у три пута, ударајући прстима, како рекох, у моје прси, па је отишао.

Одмах послје овога, обасја ми срце најслађа свјетлост, радост, утјеха и велико весеље, и ја већ постадох оно, што нијесам био прије¹⁾.

Једино је спасење, како видимо, у жалости, хришћанско вријеме, молитва, нада на Божју помоћ, која неће дати да будемо у искушењу више, него можемо поднијети. Сам је Господ наш Исус Христос рекао: „вѣ мирѣ скорбни будете“ (Јов. 17. 33.)

Туга.

Туговање бива силније и теже, него и жалост; када оно овлада монахом, не да му да сједи на свом мјесту, по ријечи св. Јована Касијона, него му представља разне лијепе, по изгледу, предмете. Кад туга нападне на јадну душу монахову — вели

1) Пр. Ава Доротеј поуч. 5, стр. 93.

он, онда рађа ужасе у мјесту, одвраћање од ћелије и презрење браће, с којима живи, или која су на неком од њега растојању, као да су она лијена и недуховна. Њега самог сасвим облијени и одбија од сваког дјела, којим се обично он занима у свом стану. У ћелији кад сједи, одбија му вољу и к читању; не да му да приступи, приморава га да уздише и да се жали, како толико времена проживље овђе, и није нимало успио, и никаква није добио духовног плода. Напомиње му забадава, да остане на овом мјесту, на коме би могао управљати другима, и многим принијети корист. Никога овдје није васпитао, и никога својим настављањем и учењем није духовно породило. За тим она му хвали одаљене манастире, и та мјеста описује, као кориснија за духовно успијевање.... ошћење тамо са братијом црта врло пријатно и испуњено духовне поуке, а, на против, што је год у њега, ту се представља несносно, напомињући, да од братије, која овдје живи, никакве нема поуке, а све, што је потребно за тијело, добива се само прекомјерним трудом. Најпослије убјеђује усамљеника, који пребива у том мјесту, да се не може спасти. Ако остане у ћелији, а не пресели се у брзо, може погинути... Послије овога у пети и шести час она у такву изнемоглост приводи његово тијело и такав узбуђује глад, да он себе осјећа као да је дуго путовао и најтежим трудом уморен и удављен, или као да није јео два или три дана. И све он тумара узнемирено тамо-амо, уздише, што не долази к њему когосод од братије, често излази из ћелије и улази у њу и на сунце погледује, као да не иде тако брзо к' западу. У таквом неразумном ометању ума, као да се мраком покрио, чини се он неспособан ни за какав духовни рад и почиње да мисли, да против такве напасти не може наћи никакво друго средство, осим да посјети којег брата, или да утјеши себе сном. Ту почиње онај разрушавајући дух да предлаже ономе, кога мори, да треба учинити неопходно посјету братији или посјетити болеснике, који су близу или далеко. Учи такође као по дужности да би требало наћи ову или ону својту, и почешће да иде к њима у посјету, да ову или ону благочестиву жену, која се Богу посветила, а лишена је при свему томе сваке помоћи од рођака, било би велико дјело побожности почешће посјеђавати и набавити јој све, у чему се она нуждава, пошто се њени рођаци не старају за њу, и да се више треба трудити у таквима дјелима, него бесплатно и без сваког успјеха сјеђети у ћелији....¹⁾ Средство, које одвраћа

1) Добр. VI тамъ М. 1884. стр. 74.

и може одвратити дух туге у монаха, то је труд и пребивање у својој ћелији, као што вели исти светитељ, кад каже: „не уступај, сједи за послом!“ У овом одношају ми можемо примити као лекаарски рецепт од туге ово, што је св. Павао писао к' Солуњанима о труду: молимъ же вы братіе... любезно прилѣжати еже безмолствовати и дѣяти своя и дѣлати своими руками (I. сол. 4. 10. 11).

Дѣлати, т. ј. заносећи се љубопитством не старати се, да дознате о свјетским дјелима и владању разне братије, да не би у мјесто старања о самим себи, о прибирању врлина, навикли се да губе вријеме своје на осуђење и опадање братије; и дѣлати своими руками, т. ј. сједећи у ћелији радите ручни рад (ibid 76).

Особито је нужна у таквом случају промјена рада, т. ј. радити час једно, час друго. Свети Тихон вели: „Кад се пробудиш, благодари Богу и моли се, кад дођеш из цркве прочитавај из књиге штогод на корист душе своје, за тим се узми за ручну работу и ради. Кад порадиш устани и помоли се, а послѣје опет из књиге читај штогод, и тако све наизмјенично ради..... Но у ручну работу и читање подижи ум твој к Христу и моли му се, да те помилује и помаже ти. Када све тако будеш чинио жива ће воља и у срце бити!“¹⁾

Кад се Антоније велики једном у пустињи изложио тузи и кад већ није знао, што да ради, осим што се обртао к Богу с молитвом, видио је непознатог му човјека, гдје се је брижљиво заузео за ручни рад. Тај човјек се рудајао и остављао ручи рад и молио се, па се опет враћао к томе послу; он је сашивао паљмово лишће. Затим је опет устајао и молио се, послѣје молитве опет је узео ручну работу, слично раду ангела Божјег. Антоније је чуо глас, да и он поступа тако, и да ће се спасти.

1) Твор. св. Тихона. Зад. стр. 342.

(Наставиће се.)

У Ч И Т Е Љ .

Пише Вук. Р. Масловарић, учитељ.

(Н а с т а в а к.) 1)

„Учитељ је душа школи.“

Нужно је, дакле, да су у учитељу оличене све оне врлине, које мисли развити у свом ученику, јер ће се оне неосјетно пренијети на ученика.

Учителј треба да је благ и озбиљан. Овдје се треба чувати претјеране блакости, како не би дјеца омаловажавала свог учитеља, чиме би он изгубио свој ауторитет. Тако исто треба му се чувати претјеране озбиљности, јер ће се у том случају код дјеце развити ропски страх, из чега излази, да му се у оба случаја треба чувати крајности.

Учителј треба да је досљедан; та досљедност састоји се у томе, што учитељ никада не смије једног дана говорити или радити једно, а другог дана томе противно. Та недосљедност код учитеља најчешће се појављује онда, када је учитељ неједнако душевно расположен онда, када је нешто наређивао, и онда, када је се имало то наређење остварити. У том случају код таквог учитеља ученици никада се неће моћи ослонити на учитељево досљедност, дакле неће никада знати каква их осуда чека за учињену погрешку, него ће се увијек ослањати на учитељево расположење.

Учителј треба да буде правичан; та правичност највећма се огледа у оцјењивању ученичког владања и учења. Учитељ увијек мора гледати пред собом само своје ученике, који су потпуно равноправни, а никако друго што. Он не смије знање или владање једног ученика потцјењивати, а другог прецјењивати. Није слободно за исто дјело једног ученика кудити или хвалити, а другог обратно томе. Но не треба заборавити, да учитељ треба да пази на индивидуалност ученика, као на пол и прилике, у којима ученик живи. Укратко речено потребно је да учитељ буде добро увиђаван, како не би, лијечећи једно зло, у исти мах изазвао друго много опасније.

Учителј треба да је стрислиив. Ово је прва и најпреча потреба, која мора бити својствена сваком учитељу. Дакле,

1) Види „Просвјету“ за год. 1895.

учитељ се не смије за сваку и најмању ученичку погрешку љутити, јер ће тиме и самим ученицима постати несносан. Овдје не треба разумјети, да учитељ треба да буде равнодушан према ђачким погрешкама; напротив, он треба и ријечима и на лицу да покаже, да га ученичка грешка јако љути и да погрешку не пропусти, а да за исту ученика не казни према погрешци. Дакле, учитељу је потребна велика стрпљивост, јер ако ње у довољној мјери нема, онда ће шкодити и себи и ученицима, а разумије се себи много више. Непрекидном љутњом навући ће на себе болест, која често пута и саму смрт за собом повлачи. Љутња код многих учитеља врло је обична ствар; она најчешће, поред осталих узрока, долази и отуда, што учитељи нијесу спремни за свој позив. Не имајући такви довољно школске спреме за свој позив слабо се старају да обраде предавања из појединих предмета, него силом тјерају своје ученике, да механички науче оно, што им они накарадно предају. Посљедица оваквог непотпуног и погрешног предавања јесте та, што ће ученици непотпуно и погрешно схватити такво предавање. Наставити своја даља предавања, на такво сакато знање није могуће, и онда учитељ по неколико пута то објашњује, пропитује ученике, кажњава их, љути се (разумије се неоправдано), те тако упропасти и себе и њих. Наше је тврдо мишљење, да ће се слабо љутити на своје ученике онај учитељ, који сам потпуно разумије оно, о чему мисли предавати својим ученицима, ако та предавања удеси по дидактичким и методичким правилима, и на посљетку, ако та правила умије практички примијенити.

Учитељ треба да је добар политичар, како се никад не би дао повести на странпутице, јер је његов позив свет и узвишен, па и најмања мрља лако ће га окаљати.

Учитељ треба да је разборит, јер разборитост његова стећи ће му опште поштовање у школи и ван ње; та његова разборитост, као и многе његове особине, пренијеће се и на саме његове ученике.

Учитељ не смије бити материјалиста, бавећи се каквим споредним дужностима, које би сметале, па чак имале и превагу над његовим светим васпитачким позивом тежећи, да дође до бољег материјалног стања. Ову тежњу учитеља може отклонити сама држава, ако их буде прилично наградила и осигурала пенсијом, како не би непрестано мислили, шта ће радити у старости.

Учитељ мора имати лијепо владање, чиме ће служити као свијетла примјер својим васпитаницима, а такођер и народу, у ком ће стећи опште поштовање, јер неправедно би било да тражи од својих ученика оно, што сам нема.

Учитељ мора познавати државне законе, јер ће се само онда по њима моћи потпуно владати, а у исто вријеме навикаваће из рана своје ученике на поштовање земаљских закона.

Учитељ треба да је уредан у свом животу и шачан у својој дужности, јер само у том случају заслужује носити име учитеља и с правом тек онда може очекивати од својих ученика, да и они буду такви.

Учитељ треба да је побожан, јер само у том случају, ако је учитељ сам побожан и поштен, моћи ће се у срцима дјечијим развити морална и религијска осјећања. То је најјача основа, која треба да буде постављена у срцима дјетињим, без које се човјек човјеком назвати не може.

Учитељ треба да је родољуб. Ово је један од најглавнијих захтјева од учитеља. Њихово срце треба да је прожето родољубивим осјећајима, како би такве осјећаје развили и у срцима својих васпитаника.

То ће учинити онда, ако свагда у свакој згодној прилици буде говорио својим ученицима о појединим великим родољубима српским не само кад је час историје, већ и у другим згодним приликама. Истина, да је родољубље код нас у Црној Гори урођено сваком Црногорцу, што се највише има приписати дичним црногорцима, које шаљући свог јединца кажу: „иди, сине, срећан ти пут, но пази да се не осрамотиш; да Бог да, ако се такав врнуо, и не врнуо се мајци“!

Но то је у истој мјери дужност учитељима, а разумије се, да им је много лакше онда, када се дјеца као код нас оваквим осјећајима напajaју још у родитељској кући.

Послије свих до сад укратко речених захтјева од учитеља, нужно је напоменути, да је сваком учитељу без обзира на његову школску спрему нужно продужавати своје образовање. То ће учинити онда, ако се буде постарао, да имадне своју библиотеку, у којој ће имати ваљанијих дјела поглавито из своје струке. Не мања му је дужност старати се за унапређење школске библиотеке, како би се на тај начин писменост у народу успјешније распростра. Неоспорна је истина, да ће и најспремнији учитељ далеко изостати иза оног учитеља рђаве спреме,

који се буде свесрдно заузео око свог усавршавања. Овдје највише многи учитељи гријеше, јер има таквих, који се ослоне на своју спрему изнесену из школе, па нити имају икаквих педагошких књига, нити примају каквих педагошких листова, и онда разумије се, да није ништа необичног, што школе таквих учитеља показују слаб успјех.

Послије, дакле, свих ових укратко напоменутих захтјева од учитеља, треба још напоменути, да је прва и најсветија дужност учитељева, да правилно схвати задатак основне школе. Учитељ не смије никада сметнути с ума, да није дужан само учити, већ у подједнакој мјери и васпитавати подмладак свог народа.

Пошто је учитељима повјерена тако рећи будућност њиховог народа, т. ј. омладина, од које су дужни васпитањем створити људе, то никад не смију заборавити на оне лијепе наде, које Отаџбина на њих полаже.

Да је пак учитељева дужност света и узвишена, то пико данас не пориче, а тако су морали и у дањим временима мислити, о чему нас потпуно могу увјерити ријечи грчког философа Платона, који каже: „Међу свима дужностима нема веће ни светије дужности од наставничке; ако изда неко себе за обућара, а нема ни појма о том занату, па ако још због своје невјештине и незнања накарадно научи томе занату и другога, — држава отуда неће имати никакве штете, до то, што Атињани неће бити добро обућени, и то је све, што може од тога произаћи. Но, ако наставници младежи буду то само по имену, ако своје дужности накарадно врше, онда су ту са свим друге посљедице, јер ће из њиних руку изаћи гомиле незналица и покварених лица, која ће заразити цијела покољења, и тиме ће се упропастити сва будућност отаџбине“.

(Наставиће се).

О ВАСПИТАЊУ ДЈЕЦЕ МИСЛИ СВ. ЈОВАНА ЗЛАТОУСТОГ. 1)

преводи с руског **Косто Лучић**, учитељ

(наставак.)

11.) Зато вас молим, старајте се о добром васпитању ваше дјеце; а прије свега помислајте о спасењу душа њихових. Бог вас је поставио за старјешине и учитеље ваше породице; ваша је дужност пазити, непрестано пазити за владањем ваше жене и дјеце. Послушајте што говори о том св. ап. Павле:

„Ако жене ваше хоће да се чему науче, нека о томе питају мужеве своје.“ Даље вели: „Гајите дјецу у науци и страху Господњему!“ (I. Кор. 14. 35. Ефес. 6. 4).

Подражавајте Јову, који је постојано пазио своју дјецу, и који је приносио умилошћавајуће жртве за њихове тајне погрешке, које су могла учинити. (Јов. 1. 5.)

Подражавајте Авраму, који се већма старао, да у својој породици сачува недоручен Божији закон, него ли о том, како ће веће богаство стећи, и о којему Господ овако говори:

„Знам, да ће заповједити синовима својим..... да се држе путова Господњих, и да чине што је право и добро.“ (Бит. 18. 19).

Давид — прије но што ће умријети — хоће да сигу Соломону остави све наслједство; дозива га к себи да му понови ове мудре савјете: „Ако успазе синови твоји на пут свој, ходећи преда мном вјерно, свијем срцем својијем и свом душом својом, тада ти неће нестати човјека на престолу Израилевом“ (3. Цар. 2. 4.).

Ето, дакле, ово су примјери, којима треба подражавати кроз све вријеме живота и до пошљедњег даха.

12.) Кад би се очеви бринули, да својој дјечи даду добро васпитање, то онда не би била потреба ни од закона, ни судова, судилишта нити од каштига, јер „сабља постоји због тога, што наравствености нема.“

13.) Ми не жалимо ни труда, ни трошкова, а само да дјецу свјетским знањима научимо; даље како би их научили да добро служе земне власти, а са свим је споредно знање св. вјере и служење једном Цару небесноме. Ми им допуштамо

1) Види „Просвјету“ за год, 1895.

посеђавати и театре, а врло се мало бринемо, како не би од цркве бјежали, — или кад су у њој да не би непристојно стајали. Ми захтијевамо од њих, да нам положи испит из онога, што су научили у свјетским школама, па — зашто не би тако исто захтијевали, да нам положи испит и из оног, што су чули у дому Божијем!

*14.) Давши дјеци савјет, какав им је потребан, ап. Павле обраћа се и очевима, те говори: „Очеви! не размажујте дјецу своју, но их гајите у науци и страху Господњем.“ (Ефес. 6. 4.)

Желиш ли, да ти син буде послушан? Из дјетинства га упућуј „у науци и страху Господњем.“ Немој мислити, да је слушање божанствених књига за њега нешто излишно, јер ће он прије свега тамо чути ове ријечи: „Поштуј оца твога и мајку твоју,“ а те ријечи иду у твоју корист. Немој говорити, да је слушање св. књига ствар монаха, па зар ћу га калуђерити? Није потребе да постане калуђер. Зашто се од тога бојиш? Учини га ти хришћанином, јер и свјетовнима је потребно учити се науци, која се у св. Писму находи, а особито дјеци, која у том добу још много нешто не знаду.

Но и ако не познају божанствених истина, они знаду нешто друго, они знаду нешто из дјела „язычских,“ те из њих изучавају живот ОТЕЦА појмовима истијех — славних хероја — који су били робови страсти, а који се бојаху смрти, као што бјеше на пр: ожалошћени Ахил, који умрије за наложницу, или какав други, који се одао пјанству и т. д. и т. д.

Па зар твој син нуждава се у таквом спасоносном руководству, у таквој „науци и страху Господњему?“

15.) Зар то није несмишљено — шиљати дјецу на науке и учити их вјештинама и ништа не пожалити за њихово такво образовање, а о њиховом васпитању у „науци и страху Господњем“ ни ријечи? Због тога баш ми најпрви и пожањемо плод таквог васпитања своје дјец, гледајући их дрске, неуздржљиве, непослушне и развратне! Немојмо тако поступати, него послушајмо савјете ап. Павла; васпитавајмо дјецу своју „у науци и страху Господњем;“ будимо им примјер побожности и научимо их, да се још из првих дана живота вјежбају у читању св. Писма.

Жали Боже! ја то непрестано говорим, но ми се чини, да само узалуд ријечи трошим. Но поред свега тога опет нећу престати о том говорити, јер је то моја дужност.

16.) Кажите ви мени, зашто не подражавате старијема. Особито ви жене морате подражавати старим женама! Родило

*) Одавде је из 21 бесједе — на посланицу Ефесцима.

ти се дијете?..... — Подражавај Ани, Самуиловој мајци. Послушај, што је она урадила: она ни часа не почаси, а да своје дијете не однесе у храм Божији.

Коме од вас не би био милији син, да једном за вазда постане Самуило, него хиљаду пута да постане царем свега свијета? Реците, како је то могуће? а зашто да није? Ти само знаш *што* и предај га ономе, који га може учинити таквијем. Запитаћете, ко то може учинити? Бог. Због тога је Ана Њему и предала сина.

Илија није био способан да га усаврши и образује; па — баш и да је, како је он то могао од њега учинити, кад није био у стању заповиједати са својом дјецом? Али, вјера жене и њена чиста усрдност успјела је у томе.

Она, родивши првијенца — и нимало не знајући, хоће ли имати више дјеце, није говорила: „Причекаћу, док дијете одрасте; нек се наслади живота; допуштам му да код мене проведе дјетињство;“ него, на то и не помишљајући, старала се само о томе, како ће га што прије Богу посветити. Заиста, постидимо се ми од такве женске мудрости.

Она је одвела свог јединца сина у храм Божији и тамо га је оставила, а то је и њену браћу везу усрећило, јер она, давши на дар Богу први плод тог савеза, показала се је, да она у тој вези није тражила страстих наслада, него само како ће Богу угодити.

Због тога она, сирва као нероткиња, имала је послуже и друге дјеце, због тога, без сумње, и удостојила се је да види колико поштовање ужива у народу њен син.

17). Све друго код нас мора бити од мање важности у сравању с васпитањем дјеце. Ко се из почетка навикне — бити мудријем, тај помоћу тога добија богатство, које сва остала превазилази. Није Бог зна какве велике користи ономе, који сина образује, учећи га стручним знањима, од којих човјек само новце тече, колико је корисно научити дјецу, да новце презиру. Зато ако га желиш обогатити, поступају на овај начин.

Није богат онај, ко много има, и ко многим господари, него онај, ко се ни у чему не нуждава. Не старајте се, како ће вам дјеца бити позната по спољашњој научности, и како ће се прославити, но се о том брините, како ће те га научити да славу овог свијета презире, па ће на тај начин постати славнији и знаменитији. То може учинити богат и сиромаш.

То се не да научити од свјетских учитеља, нит из стручних наука, него само из св. Писма. Не старај се, како ће ти

син за дуго живјети, него о томе, како ће се тамо удостојити вјечног живота — приуготови му велико, а не мало.

Запамти ријечи ап. Павла: „Гајите дјецу у науци и страху Господњему.“ Не брини се, да ти син буде говорник, него да буде mudar; а ако говорник не буде неће ништа штетовати; али кад мудрости нема — неће користити ни највеће говорништво.

Потребна је уљудност, а не оштроумље; моралност, а не говорништво; дјела, а не ријечи: само нам то прибавља царство, а оно нам пружа и материјално богатство. Ја ово не говорим с намјером, да забраним свјетско образовање, него само зато, да се њему искључиво не би обраћали.

18) Немојте мислити, да је вјежбање у читању св. Писма потребно само калуђерима, него је то веома корисно и за оне, који ће продужити грађански живот. Лађи, која се спрема на пловидбу, није потребан корманаш само за онога, ко вазда стоји на пристану и случајно се на путовање спрема, него и за онога, који се непрестано морепловством бави; на исти начин то се може примјенити на монаха и грађанина.

Први, т. ј. монах, налазећи се на сигурном пристану — проводи безбрижан и од свих невоља удаљени живот, а други — световни човјек — непрестано се спотиче, пливајући морском пучином, сретавши се са мноштвом биједа, те му је то читање св. Писма као јак ослонац веома неопходно. Но — и кад се сам човјек баш и не би у том нуждавао (у читању св. Писма) опет знање тога било би му потребно, да би био у стању оборити мишљење других противника.

19). Ко се што вишим уважањем у овом животу користије, то му је још више и нужније такво образовање. Ко на пр. служи у царском дворцу — сријета се са много философа и занешених земаљском славом људи. Тамо су сви надувени и украшени, а и који није, стара се да достигне то; па — како ли је то лијепо кад твој син улазећи тамо — као какав искусан љекар може и умије надувеност сваког излијечити — кад са сваким дружи кад лијечи боно тијело — превија га мелемом из св. Писма и разасипље своје мудре савјете.

20). Али с ким ће калуђер говорити?

Зар са зидовима своје ћелије — или са пустињом, са шумама или са дрвећима?

Али — и ако му баш није са свим нужно то учење — не гледајући на то — он се у томе не усавршава не с цијељу да друге научи, но самога себе. Што се тиче свјетовнијех људ

то им је такво учење много потребније због тога, што се свјетовном човјеку више указује прилика да згријеша, него ли монаху.

Са таквом науком човјек постаје у друштву најмилијим човјеком, свака ће га уважавати, а особито кад виде, да не жуди за главарством. Па кад то знате: васпитавајте дјецу „у науци и страху Господњему!“ Ако је ко сиромашан, с тијем што се не налази у дворцу (царском) неће ништа изгубити, нит' ће бити нижи ништа од онога, који тамо служи, него шта више може постати предмет свеопштег дивљења.

Јер, кад Јелини — људи који не вриједу више од три пјењаза, пошто су добили од те вриједности философију (јер у ствари таква и јест грчка философија), не философију, него само њено име, те огрнув се у мантију и косе ошишавши, многе претијечу — то зар није много већма способнији прави философ?

Кад тако лажни излед и сама сјенка философије тако узвишава, што ћемо рећи онда за онога, који познаје чисту и праву философију? Зар га онда неће свако уважавати?

Свака ће му без икакве сумње препоручити и кућу и жену и дјецу.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA (Национална библиотека)
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

ЦРКВА СВ. НИКОЛЕ У ЦЕЛИНОВУ ГРБАЉСКОМ

написао М. Црногорчевић.

Црква св. Николе у Целинову грбаљском је малена. Дуга је до 6 м., има звоник на преслици су три окна и паперту дужу од саме цркве. Зидана је, како предање казује, у XIV. в., кад и до ње лежећа св. Тројица, која је такође била живописом украшена, и на основима које подигнута је 1858. г. велика истоимена црква. Грбаљска кнежина Тујковића носи име кнежине св. Тројице (Contea di Ss. Trinită). Нешто подаље од ових цркава дижу се гомиле из предхришћанског доба.

Живописна израда ове цркве је лијепа. На прочелном зиду, по десној страни улаза, престављени су:

Св. Симеон, српски мироточац, с камилавком и с котуром, у доњој жутој и горњој мрко-жутој хаљини, с модрим епитра-

хиљом; у десној му руци свитак хартије с познатим натписом: *прѣидте чада послашанте мене страхъ гдню наѣчъ касъ.*

Св. Сава, без митре, али са пуним златним котуром: доња му одјећа бијела, горња црвено жута са красним везом налик гранама с лишћем, епитрахилъ бијел; десном благосивље, а у лијевој му евангелије.

На јужном су зиду престављени: св. Викентије, св. Виктор, св. Мина чудотворац. Затим:

Св. Стефан краљ Дечански чудотворац, у црквеној порфири са златним опточима урешеним драгим камењем, а појас му преко десне руке спуштен, с митром на глави. насутом драгим камењем и с котуром око главе; у десној му руци крст, а према њој погнута и лијева рука.

На јужном зиду престављени су такође: св. Никола чудотворац, св. Јован Крститељ, Исеус Христос; под малим прозором насликано је Сунце.

При улазу по лијевој страни живописани су многобројни светитељски ликови. На противној страни истичу се слике, које представљају призоре из живота св. Николе.

Изнад ових слика уздуж цијелог сјеверног и јужног зида имају два реда, од којих сваки представља до педесет светитеља.

Повише су издигнута: Гроб Христов, положење Христово, гроб Христов, тајна вечеря Христова, узатим ред од осамнаест светитеља, па, на самоме своду: Исеус Христос и Богомати у великоме формату.

У олтару престављена је Богомати у веома великом формату с познатим натписом: *Бдце дѣо радѣиса благодатнаѣ мѣрѣ гдѣ съ товою.....*

Живописан је и црквени прочелни зид с поља, под кровом припрате. Ту су слике: Богоматере, св. Јакова и „мјерила праведна,“ која држи рука пружена кроз дугу; на около демонски ликови, а по више запис: *Зрѣ како ист. з. ю ..... з. смѣртнѣи грѣховъ..... носи.. ѣ. снгоденѣа злобе, кнѣги носѣ..... шѣрмени сѣи речъ дѣканѣа.*

На зиду проскомидије исписана је одуга читула: *помени Гдѣ патрѣарха моусѣи въ црѣтѣи сѣи — помени Гдѣ митрополѣнта Данила въ црѣтѣи сѣи зде жики — прѣскитѣра ирѣкѣпа — прѣскитѣра пера — прѣскитѣра станишѣ — прѣскитѣра кѣска — кнѣза пера. . . . .*

Имају у цркви два натписа у скраћеницама и свезаницама са изувѣјаним црвеним почетним словима. Натпис, који је исписан на надвратнику споља, био је објелодањен у „Шематизму Бок. Дубр. Епарх.“ за г. 1877. Други је красан натпис

уздуж цијелог прочелног зида унутрашњег: по њему се дознаје, да је у „Шем. Бок. Дубр. Епарх.“ за г. 1877. погрешно речено, да је онај натпис дјело *Дионисија* у мјесто *Димитрија*.

Живописна израда је дјело Димитрија Даскала, а извршена је за пећскога патријарха Мојсија и митрополита скендеријског-црногорског-приморског Данила 1718. г. тако стоји забиљежено у натпису, у коме се поред тога спомињу: Кнез Перо Тујковић, протопоп Шћепан Влатвовић од Шишића, поп Перо из Тујковића, поп Станиша од Пелинова и поп Вуко Љепавић. Спомињу се и настојници села: Шишића, Пелинова, Наљежића, Питела, Сутваре и Дуба.

Натпис је пређе објелодањен у „Шематизму Бок. Дубр. Спич. Епарх.“ за г. 1890.

—**—

Узроци непоштовања учитеља у народу — и шта има радити да љубав и поштовање придобије.

NACIONALNA

Слаб и нејак рађа се, а нејак се и грабеж први, на овај свијет. — Цио његов живот јест борба за опстанак. Он познаје добро, а ради и против сопственог увјерења зло. На свијету вјечно траје борба истине с лажу, врлине с пороком, мудрости с лукавством, добра с злом. —

Усред оваких људских слабости и тамних страна природе, које се са не разумљивим загонеткама сравнити могу, тражи разум људски жицу, која би га из замршености и противурјечивости извести могла, и где, мудрост људска није му кадра ту жицу пружити. Ту долази он до увјерења, да је једино откриће божије кључ, којим се велика и тајна загонетка та ријешити може.

Само је, дакле, један, у кога сушта истина и извјесност сасредоточава, а тај један јест Бог, који нам је све оно, што ми људским разумом савршено и извјесно постићи не би могли, открио.

Али да би га људи, та чеда његова, изближе познали, разумјели његову свету вољу, како би тим ступили у ближњу заједницу с њим, — Он посла на земљу премилог Сина свог, који се до тога понизује, да прима на себе смртно тијело човјечије, јавља се претечом човјечијег спасења — прима на себе тешку учитељску дужност, њом се поноси, високо је цијени, па бос, пјешнице гладан и жедан, обилази села и градове, сије сјемена узвишене небеске науке; народу говори у причама, да га боље разумије, а око себе окупља невину ђачицу, ону ђецу, која га с маслиновим гранчицама сријета и пјева му: „осана! благословенъ грядый во имя господне!..“ Таквим начином Он својим животом, науком, одушевљењем и вољом остаје на сва времена узор учитељ и васпитач достојни „рави,“ како га Јудејци називаху.

„Познај самога себе, човјече“! Христос Спаситељ нас је привео на прво нашљеђе, т. ј. идеју, ради које је Бог човјека створио; због тога и дужни смо ми Спаситеља нашег сматрати не само као најдостојнији углед, него и као правог и најбољег васпитача цијелог рода људског. Задатак је дакле педагогије дјецу тако васпитати, како би она последије, као одрасла, као зрели људи од свег срца настојали да се приближе Христу, и онако живе, као што је он живио и учио; а цијељ њена опет је ова: обучавањем, навиком и заптом, а особито добрим примјером ђецу упућивати и утврђивати, да живе онако, како би у раду изгубљену сличност божију заслужити могли, и да најглавније правило васпитања буде: „васпитај човјека, да буде пошљедовач Христов и вазда тежи да се њему приближи“.

Благо сваком оном човјеку, који се труди, да великом том задатку по снази својој одговори; јер — *висок је и свети овај позив!*

Из свега овога долазимо до потпуног увјерења, да су *Учители* преузели у највећој мјери овај у данашња времена тешки, али узвишени и свети позив. Њима је, дакле, у аманет предан млади нараштај, да га васпитају по примјеру првог и најбољег васпитача рода људског. Тешко, дакле, онијема, који, узев тај задат на своје плећи, не буду га вршили онако, као што је то Спаситељ радио. Потомство ће их проклињати, а за свој немар понавјише ће морати одговарати онђе, ће се буде цијелом човјечанству судило.

Као што добар, савјестан и вољан учитељ мора себи узети за примјер првог и највећег васпитача Христа Спаситеља, тако долазимо до закључка да и нејака дјечица, која дођоше к учитељу, да ум свој развију, и да се знањем обогате, морају се угледати на њега, учитеља, да пођу онијем путем и да достигну ону мету, коју им ваља — у виду Христа Спаситеља — достићи.

Непобитна је истина, да учитељ својом личношћу, важношћу и достојанством свог моралног карактера више васпитава дјецу, него својим предавањем. Примјер добрих и ваљаних учитеља најбоље васпитава; јер његов живот је сунце, које обасјава и огријава душу својег дјечијег, и које животворну снагу улијева у душу њихову. — Та још и дане чућеш у српском народу ове ријеч: „какав учитељ, така и школа — и обратно“! али жестоко се вара онај учитељ, који мисли, да је за дјецу и њихово васпитање одговоран само дотлен, док су ова у школи; који мисле да се дужности својој путнуо одужно, ако је часове школске тачно обдржавао, и ако се само пред дјецом у школи добро влада.

Сваки учитељ мора настојавати, да начином свога живљења: у кући, изван куће, у друштву, у школи, пред дјецом, међу људима, па и на само буду најбољи примјер владању не само дјеци, него и људима, који имају прилику виђети и упознати дрижање његово. На срце млађахне дјеце упливише примјеран учитељев живот више, него ријечи, него предмети, које предаје, и него сва знања и вјештине; што он дјеци казује.

Наш народ никада тако строго не пресуђује, као учитеља и свештеника, и никада не би правично било замјерити му то пресуђавање; јер му и света црква пред очи ставља апостолске ријечи: „Али у свему буди сам собом образ са добрим дјелима, са науком истинитом, са пошћивљем, са ријечју здравом и не зазорном, да се застиде сви противници и да не могу ништа рећи зла на вас.“ (Тит. гл. I. стих 6 и 8).

Тешко сваком оном учитељу, за чије владање и држање почне народ главом махати, и о коме се у домаћим круговима хрђаво говори, повод чега је, да родитељи не могу одавати оно поштовање учитељу, које би

ваљало да му се одаје. Дотле ће и повјерена дјеца према њему хладна бити и све дотле његови савјети, поуке и опомене не могу проникнути у млађано дјечије срце и тамо уродити онијем плодом, који би им од користи могао бити.

Сваког поштеног човјека, и као хришћанина и као грађанина, мора обузети туга, кад види и посматра држање и владање данашњих неких учитеља. „У сваком житију има кукоља,“ дакле у свакој струци човјечијег занимања има људи, који, узевши односни задатак на себе — неће да тај задатак врше онако, како би корисно било и по њих, повјерену му младеж и по саму отаџбину. Тако може бити и међу нашим учитељима има таквих, који трују и поткопавају темељ најсветије — просвјетне зграде.

Примјера за ово има, на жалост, доста: прво узмимо у претрес и поближе погледајмо човјека, који без икакве више претходне науке, а о стручној не треба ни говорити — хоће и тражи рукама и ногама, да добије звање учитељско, а овамо сам у свом срцу осјећа, да тај тешки задатак неће моћи на задовољство и корист општу вршити. — Узмимо, да такав и добије то звање, па кад се савршено, — а то бива крајем школске године — разрачуна са својом савјести, и види слаб резултат свога успјеха: зар такви може имати љубав и повјерење народа оне општине, у којој је залуду трошио вријеме? Он је на уштрб подмлатка те општине и тога народа, а тим на уштрб још већи оних људи, који су, може бити, способни за ту дужност — а не могу је Бог зна из каквих разлога добити, а на највећи је уштрб држави, чије су синови, а све може бити само ради своје користи!! — Таквијема боље би било, да млински камен објесе у воду, па да сваку у валове најдубље воде, јер се огријешите о своју савјест, узете на душу и подмладак, и способне људе и државу.

Узмимо сад човјека, који је прије неког времена имао доста прилично имање, па је то имање, било кривицом, било опет и без ње, другијем незгодама — уништио, а може бити онајвише ради грамзивости за новцем; узмимо, да је такав и по спреми и по вољи способан за учитеља, па пошто нема ни корице хљеба — тражи учитељско звање и добије га. Такав ће уза сву вољу, што ју може бити има к учитељству — више грамзити за новцем и приватнијем својим интересима, него што ће се, може бити, трудити, да се потпуно одужи светом свом позиву. И такав је на уштрб свих споменутих, — па зар и он може у народу уживати љубав и поштовање, а сам зна, да је народ добро проникнуо у дубину користи саме просвјете.

Узмимо учитеља, коме је способност сумњива, али тај живи у фантазији, мислећи, да је он једини на свијету; троши много на хаљине и преживим оком гледа тобож као с неког узвишеног мјеста на сиромашни народ; такав не жели опћити ни са онијема, с ким би баш морао — с родитељима дјечијим; зар такав да стече љубав и поштовање у племену?! зар да такав навикне повјерену му младеж на учтивост и скромност?! ја мислим — не!..

Узмимо учитеља, (а способност његову оставимо на страну), који тајним, подмуклим, вијугастим и недостојним начином — рови и против својих другова, и против појединих лица, а може бити и против цијелога племена, па, кад је тај његов рад још и познат, — питање је: какав при-

мјер тим даје својој дјечи и народу, у средини којег живи и може ли такав учитељ стећи љубав и поштовање код своје дјеце и народа?

Узмимо учитеља, који, грамзећи за богатством не зна у својој кући водити економију, па уљед тога долази до презадужености и, пошто више пута не може односно својих дугова одржати ријеч, коју даде, па поводом тога долази са својим повјериоцима и до суда, те тијем проузрокује, да повјерену му младеж више пута оставља самој себи; — зар такав може бити обљубљен и поштован код дјеце, код народа и код претпостављених му власти?!

Узмимо учитеља, који је одан страстима: картању, пјанчењу, блудству и т. д.; зар такав није на уштрб повјерене му младежи и својих другова — па питам: може ли такав бити обљубљен код дјеце, код својих другова и народа, гдје је позван да просвјету шири?

Узмимо учитеља, који се хвалисањем држи на неко вријеме и популаризише себе у народу; ово популарисање у више је прилика стекао — неким заслепљењем неучка човјека, кога једнијем предметом највише објелављујући га у школи тако заслијепи, да овај како о учитељу, тако и о школи и о науци дјеце најбоље мишљење добије. Узмимо, да тај исти заслијепљени човјек случајно дође и на испит, па се том приликом о противном увјери — разумије се, да ће такав негодовати и то негодовање и другијема у општини саопштити. Такав учитељ мало по мало мора изгубити повјерење у народу; а пошто изгуби повјерење, може ли он у том народу љубљен и поштован бити? —

Узмимо учитеља, који је више способан за што друго, него за учитеља, који својим суровим погледом и управо нечовјечним казнама доћерује дјецу на ред и правду; а то се обично догађа — да тако устрављена ђеца бјезе и од школе и казују родитељима, да ради свирјепства учитељева не могу школу полазити, нити учити, узмимо, да се то све о учитељу кроз народ пронесе, питам: је ли тај учитељ на уштрб дјеце и народа, и може ли такав бити обљубљен и поштован код родитеља, који своје дијете — може бити јединче — пазећи га као зеницу ока — шаљу у школу, да га за грађанина и ваљана човјека спреме? —

Узмимо учитеља, који Бог зна из каквих побуда — више пута ради неспремности у црквеном пјевању — не долази у цркву; могу ли такви учитељи утицати на своје ученике, да они постану прави хришћани и љубитељи храма божијег и, могу ли такви учитељи стећи љубав и поштовање код ђачких родитеља зато што им неће дјецу у хришћанском духу да васпитавају? Ја мислим, да они то поштовање стећи не могу, већ су на уштрб како дјеце и народа, тако исто и на уштрб наше свете православне цркве. —

Узмимо учитеља, младића још неочењена, који се, пошто је добио учитељско звање — намјерава оженити, па ни толико није у стању разабрати, с' којим ће другом моћи дане свога кратког живота у миру и љубави проводити; који, дакле, још ни сам себе добро не познаје, а камо ли ће кога другога; па наком кратког времена дође и до тога, да се мора са својим другом растати — питам: какав ли би примјер дао такав учитељ не само својој дјечи, него и народу, у ком се налази, и може ли такав учитељ — још ако је сам крив развоју брака — бити обљубљен и поштован у томе народу? —

Узмимо учитеље, којима је државна власт повјерила једну од најважних мисија, коју би имали у корист ерпства извршити, па кад човјек поближе посматра њихов начин и пут, којим они ту мисију извршавају, те кад се човјек тим посматрањем увјери, да ће њихов рад бити више штетан по ту државну мисију, него користан; узмимо, да држава на ту мисију троши годишње велику суму новца; узмимо затим њихов ужасан неуспјех, који просто долази с њихове неспособности; узмимо, да један од таквих учитеља са свим је одан, па и најгрђим страстима, а други узео за примјер „Кир Јању,“ па ушљед тога тврдичлука више се бави својим приватним интересима, него васпитањем повјерене му младежи; узмимо, да такви просто презиру и своје другове, и народ и поједине власти — нарочито школске — а пред очима имају само јединог владоца; зар такви нијесу на уштрб и дјецe саме, и државне мисије, и народа који је са свим одан и вољан, да држава ту мисију достигне, па могу ли такви бити обљубљени и поштовани код повјерене им младежи, народа школских власти и саме државе? —

Ја сам у ово неколико наведених примјера нацртао каквих учитеља може бити, а није ми ни на крају памети, да мислим, да су сви учитељи овакви. Не, јер сам у почетку навео једну народну пословицу:

„У сваком житију има кукоља,“ па се подразумјевати мора, да има наших учитеља, који умију и знају свој узвишени и свети позив цијенити и уважавати, и знаду му стећи оно мјесто у људском друштву, које он с пунијем правом заузимати мора.

Истина је опет и ово, да имаде људи, а и племена, који у појединим мјестима управо недостојним начином гледају, да учитељски углед омаловаже не само у очима појединих људи, него и у очима племена, па и највиших власти. Таковик на жалост — има и одвише и то су они, који подмуклијем и недостојним начином трјуцају темељ просвјетне зграде, а све из себичних и њеских побуда?!

Кад, дакле, постоји у неколико кривица и код самих учитеља, те не уживају љубав и поштовање у народу; а с друге стране опет има кривице и код појединих људи у племену, па најпослије и код претпостављених просвјетних власти, — долазимо до питања: што треба наш народни учитељ да ради, те да љубав и поштовање код више речених стече?

Прије свега морам изјавити, да онај, који мисли и хоће, да се учитељског звања прими, мора се многих ствари одрећи и много прегорети, и на све, од чега се одрекас и прегорно, мора се навикнути тако, да му то нарав постане. Учитељска је служба трпљења, и који гођ за ово нема снаге и воље, боље је да се те службе не прима, јер цијели његов труд неће донијети благословена плода. — Не мислим овђе, да учитељ мора свом срцу насиље учинети и вољу своју заробити, него он треба, да својевољно и без икаква притиска прегори све оно, што спољашњост живота сачињава.

Сваки се човјек држи онда за најсрећнијег, кад има ону службу и дужност, коју највише воли; јер без љубави према звању, кога на себе прима, нема за нас никакве среће, без тога нам је звање само терет и ништа више.

Љубав према учитељском звању има двије основе: један се осјећа, да је управо рођен за то звање, да је већ својим рођењем донио на свијет дарове за то звање; дочим други, све важности учитељског звања поштује и најмилије му је учитељем бити. Обје су ове основе лијепе и свете, и сваки

онај учитељ, кога је Бог надахнуо бар једном том основом, може се цијенити, да је најрефнији, јер о срећи и благостању цијелог потомства ради.

Узмимо да је школа поље, на којем учитељ ради, и поближе посматрајмо, мјеримо и оцјењујмо дјела других људи по њиховој правој важности, па ћемо доћи до поступног увјерења, да нема важнијег и светијег рада од учитељског, који је позван, да човјека, то најодличније створење божије — васпитава. Колико је и Карло Велики уважавао учитељско звање, види се из тога, што је држао учитеље важније од војвода, који земљу од непријатеља бране, и важније од судија и других власника, који законима чувају људе од увреда, свађа, крађа, пријевара, убистава и т. д.

И ако је и сам Карло Велики имао таково мишљење о учитељском звању — на жалост — данас при крају 19-ог тобож просвећеног вијека има људи, па и самих учитеља, који кажу: „учитељска је служба баш жалосна служба, посао је то мучан, с дана на дан, па довијека, све једно те исто малу ђецу учи и с њима се гложки, па у тој служби мора човјек големе стрпљивости имати.“ Држим да је ово незнатљиво мишљење о најсветијој и најважнијој дужности и најбоље је свједочанство, како такав човјек плитко о цијели и врједности васпитања и науке знаде и мисли.

Карактеристика доброг и ваљаног учитеља без сумње је ово: сваки учитељ мора много више знати од онога, што својој дјечи казује и предаје. Учитељ мора живјети у ужем кругу, а опет уза све то мора имати узвишени дух, да очува своје достојанство, без којег не може стећи уважање и повјерење породица. Он мора имати и благости и чвртине, јер он стоји у грађанском животу ниже од многих људи, али — уза све то, не смије ником понизно слуга бити. ^{Онај који} не омаловажи свој свети позив. Он мора сваком добар пример давати, за углед служити и добрим савјетима поучавати. Он мора са својим стањем задовољан бити и одважан у школи, у извршавању своје дужности ^{у свјетлости} и народу.

Као што родитељи хране и одијевају ^{своје дјецу} тако их и учитељ храни душевном храном, из које цвјета срећа и напредак не само појединих људи, него и цијелог човјечанства. Он их одијева у врлине, које су сваком хришћанину и грађанину од неоцјењиве користи. Учитељу ваља настојати, да дјеца језгру душевне хране схвате и разумију и да чисто осјете љубав учитеља према њима без икаквога обзира на богатство, пријатељство и сопствени интерес, већ једино на ваљаност и заслугу. Ако све тако буде, онда га морају ученици његови вољети и поштовати.

Пословица наша каже: „поштуј сам себе, па ће те и други поштовати.“ Све, дакле, страсти, све обичаје, све слабости, које би учитеља пред дјецом за слаба издале, све то мора учитељ презрети, одбацити и мрјети, ако желиш, да те ученици твоји држе за најбољег и најваљанијег и ако желиш да те поштују. — Тијем начином и непријатељи говориће о њему и тајно и јавно с неким поштовањем.

Буде ли на такав начин учитељ у стању стећи љубав и поштовање код својих ученика, то ће и дјеца, дошав из школе кући, причати својим родитељима, како им је учитељ омилио, како га љубе и поштују. Дјеца ће у том случају врло радо и у школу долазити и то вазда весела, ведро чела и љупка погледа.

Оваково стање ствари побудиће и родитеље, да се упознају са учитељем, па кад се и они о томе потпуно увјере — нема сумње — они ће учитеља љубити и поштовати.

Учитељ с тога треба да је огледало добријех дјела и богоугодног хришћанског живота. Учитељ управо због тога и носи на себи име народног учитеља, што он с народом заједно живи, што се народ на њега угледа, што се из његовог живота учи хришћанској добродјетели, и што највеће своје благо повјерава његовој њези. — Баш због тога на учитеља пази народ и мотри га оком већма, него иког другог.

Човјек, дакле, који се учитељском звању посветити намјерава, нека се тачно испита, има ли он за то звање потпуне и непримљене воље и жеље, па, пошто се потпуно о томе увјери, ваља му тражити начин и средство, како ће моћи спремити се за тај свети позив у оној мјери, колико се то од њега као од учитеља захтјева, да може тачно и савјесно одговорити светом позиву.

Онај човјек, који има већ једно звање — рећи ћемо свештеничко — (до скоро било је више свештеника, који су обје дужности и учитељску и свештеничку обављали) има дакле корицу хљеба за своје издржавање; за таквога је боље, да се не прима учитељског звања, јер из свакидашњег искуства може виђети, да обје дужности неће бити у стању вршити на задовољство једне и друге струке. Ово узгред рекох, као напомену свештеницима, који још обављају обје споменуте дужности.

Учитељ не смије да тежи за великијем богатством, но му се ваља задовољити и са мало, али лијепо и поштено.

Учитељ не смије прецењивати сам себе, но он мора служити својом скромношћу, ношњом, владањем и дружењем не само за примјер ђаци, него и народу у коме живи.

Учитељ не смије тајним винућастим и недостојним начином *ровити* против својих другова ни појединих лица, или, може бити, цијелог племена.

Учитељ мора знати и умјерити да у својој кући води економију и не смије допуштати, да ради својих другова долази са својим повјерицом до суда.

Учитељ не смије бити одан појединим естрастима.

У одређивању казне, не смије учитељ бити суров и неправичан, но благ и праведан судија.

Учитељ мора бити побожан и богобојажљив; мора неђељом и празником ићи у цркву и бити у стању, по могућству, умиљно пјевати црквене пјесме; он мора бити прави побожник и бранитељ православне цркве, и таковијем примјером своје ученике предохрањивати у православљу, а тијем начином и народе давати примјер побожности и богопоштовању и љубави према светој православној цркви.

И у брачном животу мора учитељ добрим примјером предњачити и показати, како се поштује и та света тајна.

Учитељ мора особито показивати покорност претпостављеним и другим властима и тијем дати не само својим ученицима, него и народу добар и лијеп примјер о поштовању старијих.

Учитељ мора бити благе и мирне ђуди и нарави; мора давати примјере пожртвовања; мора бити љубитељ свог језика, нар. обичаја, народности и вјере.

Само кад би такав учитељ био, кад би тако поступао и радио, нема сумње, он ће у народу, без разлике сталежа и занимања, бити обљубљен и поштован. — Својим врлинама, богоугодним животом, испуњавањем својих дужности у школи и цркви, и топлим и поузданом вјерношћу

према власти, обредима и предањима њеним, само тако моћи ће он свом високом и светом позиву достојно одговорити и заслужити му оно мјесто, које га по праву и правци иде; само тако учитељ задобиће љубав и поштовање народа у општини и у држави, којој служи.

Радам, дакле, својим, стијече он све најнужније услове, да му тај рад може донијети благословена плода у опште за човјечанство, а у велико доноси и њему самоме користи, јер га рад чува од три зла; беспосличења, гријеха и оскудице.

Није доста само, да се учитељ за своје звање стручно изобрази, но му и као учитељу ваља неуморно радити у школи и васпитавати дјецу у оном духу и правцу, који ће доносити користи не само ћечијим родитељима, него и општини, светој цркви, држави и цијелом човјечанству.

Таквог радена учитеља ваљало би према његовом узвишеном и светом позиву наградити да он буде најнужније средство за своје примјерно издржавање, и да од те награде буде кадар набављати новије стручне педагошке књиге и листове, с' којима ће се моћи у свом звању усавршавати.

Из свега овога видимо, да ће само такав учитељ моћи неуморним трудом и радом помоћи, да се напријед истакнути недостатци и мане наших школа отклоне; јер само неуморним и свакидашњим радом може се постићи она мета, к којој у људском животу тежимо.

Само тако могу се учитељи одазвати своје светом и узвишеном позиву, и само тада биће они у народу љубљени и поштовани.

„Вријеме све ослободи, само хрђаве навике — не; јер хрђаве навике што дуже трају, све дубље корјена хватају.“ Пренимо се с тога из свакидашњег мртвила и дријемежа и неуморно радимо, да тај наш рад уроди добрим, корисним и обилним плодом, не само за нас, него особито за народ, општину, свету цркву, отачаство и тим нарочито и за цијело човјечанство.

Зарија Радичевић, учитељ.

—**—

Ц В Ј Е Т Н И К   Д У Х О В Н И.

Афоризми.

(Н а с т а в а к.)

„Чашу меда још нико не попи,
Што је чашом жучи не загрчи.“

(П. П. Њ.)

Срећа.

Праве среће на овоме свијету нема, нити је може бити, јер све на овом свијету пропадаљиво је.

Земаљска срећа свака је скопчана са некаквијем невољама, као год ружа са трњем.

Много их има, који имају доста блага, али немају нешто друго, као здравља и породичне среће, а по неко нема ни имена добра у народу, а народ и јест Божија књига, и срећан је онај, који запише златнијем словима своје име у народу (Ш. р.)

Доста пута догађа се, да се и на свиленом кревету спавати не може. Највиша радост и задовољство води за собом бригу и жалост, — сама помисао, да ће се та радост прекинути, и ето то је доста (П. И. Толмачев).

Цареви, књажеви и велможе — само су до гроба, а онда — прах и пепео (Св. Тихон Задонски).

Земаљску срећу ојади сама помисао, да ће или она нас оставити или ми њу (Карамзин).

Радост долази и пролази, а за њом и смрт долази; помози коме да буде срећнији, па ће ти смрт бити лакша и милија (Ц. р.)

Ко разумије да је ноћ тамна, он ће за дана приредити свој свјетилник — „дјлайте дондеже свјта имате“ (Ш. р.)

Једна је срећа на овом свијету, а то је — добри људи.

Питао је један млади принц присутну му господу: „Чим би који био најволији бити срећан.“ — Неки одговори новцима, неки здрављем, неки влашћу и т. д. А он њима одговори: „Ја бих најволији на овоме свијету, да су уза ме вазда добри и поштени људи.“ — Заиста би тада био срећан.

Погледај брата, па ти пани на ум, кад видиш сиромаха, да и ти можеш сјутра бити такођер несрећан, — но на жалост достина ограђују свој стан високијем зидовима, да га тужни сиромах ни са улице видјети не може (Ш. р.)

Шта би се догодило, кад би нешто земаљска срећа била вјечна, кад смо овако грамзиви при сврјезиној несталности (Св. Григорије Богослов)?

Срећан је на овом свијету само онај, који не тежи за срећом, а не боји се несреће.

Кома не није нашкодила каква срећа, коме неће наудити ни несрећа (Б. Августин.)

Свако тражи срећу, али је баш малина нађу ондје, гдје се она налази.

Ко што више трчи за срећом овога свијета, тијем све више троши срећу душевне ризнице.

Баш кад Бог дадне сиротињи годишњу срећу, а онај што је срећан, ту сиротињску срећу држи за своју несрећу!!? (Ш. р.)

За праву и истиниту срећу потребито је имати свуда и свагда оно, што нам нико смртни одузети не може (Сенат. Логухин.)

Људи трче за срећом околу свега својета, прекопавају земљу и траже је по мору, а никад не хоће, да завире у своје срце, у ком се срећа налази!

Изван срца и душе немој тражити среће, — све што желите тамо ћете наћи, а ако тамо не нађете — и нема је за вас.

Е, кад би нешто људи могли и хтјели разумјети, да срећа не зависи од спољашњег сјаја и славе, него од унутрашњег расположења духа!

По неко је богат, али вазда чезне по за нечем, а по неко је сиромах, али је вазда задовољан са оним, што има.

Проста је наука да човјек буде срећан: Љуби своје дужности и у њима тражи срећу и насладе (Мотвиљ.).

Један је златољубац рекао једном научењаку: „Више ти волим капљу среће, него бачву памети“ — а научењак њему одговори: „а ја више волим кап памети, него море среће“ (Св. Григорије Богослов).

Боље је заслужити срећу, него ли бити срећан (Карамзин).

Жалосна је слава и срећа људска, ако га пече пламен савјести. Која је корист ономе, што га тресе грозница, е лежи на кревету од слонове кости?

Како може бити оно срећа, кад је то скопчано са нечијом несрећом?

Ко је собом задовољан, тај је и срећан и богат; али је далеко срећнији и богатији онај, који друге усрећава.

Љубав је највише скривите среће; ко њу има, тај је и богат, а ко ње нема — убоги је сиромах. (Златоуст).

Имање и благо овога свијета сличе на ружу: лијепо мирише, дивно изгледа, али је стаблика пуна трња.

Ко много уважава земаљско благо и срећу, тај се никад неће удостојити небеснога (Златоуст.)

Ко више воли земаљско задовољство, него небесно, тај ће изгубити и једно и друго (Ава Евгеније).

Човјек није створен за овај свијет, па и ако је овај свијет створен за човјека.

За што тежите тако за временошћу! која је корист зидати кућу на пијеску, која ли писати по води, или трчати за вјетром или сјенком? Зашто користољубиви и завидљиви гледају да очима свијет прождеру, кад ће прије свијет нестати; а прије него ће свијет нестати, они ће нестати (Филарет М. Московски.)

Промисли само, да лакат земље покрива и оне, који се нијесу могли задовољити (Св. Тихон Задонски.)

Никад се човјек неће задовољити са имањем, прије него почне тражити оно имање, које му нико неће моћи одузети (Августин).

Љубећи оно што не треба, нећемо љубити оно што треба (Ава Евагрије).

И ако имамо два ока, но ипак у исто вријеме не можемо гледати и на небо горе, и земљу пред собом, а тим још мање кад имају једно срце могу у једно исто доба љубити и Бога и земаљско задовољство (Св. Тихон Задонски).

Љубав к земаљскијем стварима то је смола, која дијепи духовна крила, да не могу лећети на небо.

Ишците прејде царствія Божія и правды его, и сія вєя приложатєся вамъ (Мат. 6. 33.)

У П У Т С Т В О

за предавање једне врсте рачунских задатака
у II, III и IV. разреду основне школе.

Написао Ан. Јовићевић, учитељ.

(Наставак.) 1)

7) Колико ће дана 15 фиорина трајати ономе, који дневно $\frac{3}{4}$ фиорина троши?

Прво треба 15 фиорина претворити у именитељ разломка јединичне вриједности, т. ј. 15 фиорина или 15 цијелих треба претворити у четвр-

1) Види „Просвјету“ за год. 1895.

тине, т. ј. у разломак, који носи именитељ, као и разломак, који се има у њега садржавати, — да би лакше и појмљивије ученицима било. Претварању 15 цијелих фиорина у четвртине треба приступити на овај начин:

Колико цијелих представља 1 фиорин? (1 цијело). Колико четвртина има 1 цијело или 1 фиорин? (Има $\frac{4}{4}$). Хоће ли 15 цијелих или 15 фиорина имати више четвртина, него ли 1 цијели фиорин? (Хоће више). За колико пута више? (За 15 пута више). За што више за 15 пута? (За то, што су 15 цијелих фиорина у 15 пута виши од 1 цијелог фиорина). Колико четвртина има 1 цијело? ($\frac{4}{4}$). А 15 цијелих? ($\frac{60}{4}$). Дакле, колико имају четвртина 15 фиорина? ($\frac{60}{4}$ фиорина). Које је више: 15 фиорина или $\frac{60}{4}$ фиорина? (Једнако је 15 фиорина и $\frac{60}{4}$ од фиорина). Откуд знаш? (Отуд, што $\frac{4}{4}$ фиорина сачињавају 1 цијели фиорин, а $\frac{60}{4}$ фиор. сачињавају 15 цијелих фиорина). Мијења ли се величина вриједности од 15 фиорина, кад мјесто њих замислимо или забиљежимо $\frac{60}{4}$ фиорина? (Не мијења се, него остаје иста величина вриједности). За што се 15 цијелих фиорина претварају у разломак? (За то, да би се могла извршити рачунска радња). А зашто се баш претварају у четвртине? (За то, што је јединична вриједност претстављена у четвртинама). — Ово дјеца могу погађати по разговјетном разјашњавању прошлих оваквих задатака, на које их сам учитељ питањима упућује.

Пошто се 15 фиорина претворе у четвртине фиорина, и пошто се новодобивени број замисли, или још боље, забиљежи поред броја, од којег је добивен и којему је по величини вриједности једнак, — онда се постепено приступа рјешавању задатка.

Шта је познато у овом задатку? (Познато је, колико неко дневно троши). А шта се тражи? (Тражи се, за колика ће дана потрошити 15 фиорина или $\frac{60}{4}$ фиорина). Колико дневно троши? ($\frac{3}{4}$ фиорина). За колика би дана потрошио $\frac{60}{4}$ фиорина, кад би дневно трошио само $\frac{1}{4}$ фиорина? (Потрошио би онда $\frac{60}{4}$ фиор. за 60 дана). Зашто за 60 дана? (За то, што, трошећи дневно по $\frac{1}{4}$ фиорина, у $\frac{60}{4}$ фиор. имао би 60 дана да троши, јер су $\frac{60}{4}$ од $\frac{1}{4}$ више у 60 пута). Стоји ли у задатку, да дневно троши $\frac{1}{4}$ фиорина? (Не стоји, већ да дневно троши $\frac{3}{4}$ фиорина). За колика су пута веће $\frac{3}{4}$ од $\frac{1}{4}$ фиорина? (За три пута). Пошто дневно троши $\frac{3}{4}$ фиор., а не $\frac{1}{4}$ фиор., то хоће ли $\frac{60}{4}$ фиорина потрошити за 60 дана? (Неће имати, да троши 60 дана, него за мање дана у три пута). Зашто за мање дана? (За то, јер у колика пута неко дневно више троши, у толика ће пута прије једну исту суму потрошити). Дакле, за који ће дио од 60 дана потрошити 15 фиорина или $\frac{60}{4}$ фиор.? (За трећи дио). Којим се начином изналази трећи дио од 60 дана? (Дијељењем). Који ће се број дијелити? (60 дана). Кроз који ће се број дијелити 60 дана? (Кроз 3.) — Бак даље ради, те добије у количнику 20 дана, као трећи дио од 60 дана. Кад би, у случају, што-год преостало неподијељено од дана, требало би тај остатак, који у овом задатку претпостављао би дане, претворити у часове, или га пренијети у количник, као разломак послје цијелих дана, који би имао за бројитеља остатак од цијелих, а за именитеља број, кроз који се дијели. Кад би остатак био такве природе, да нити може бити растворљив, нити се може забиљежити у количнику, као разнолик, онда се у понављању задатка именује остатак такав са наименовањем, који је имао у задатку. Кад би — замислимо — претекло у овом задатку неподијељено 2, онда би се рекло — претпостављајући остатак нерастворљив — да су пре-

текле $\frac{3}{4}$ фиорина, а не 2 фиорина, јер се овдје, као и у дјелимку, замишља, сваки дан да троши по $\frac{1}{4}$ фиорина.

8) Неки кројач купи 66 метара чоје, па скроји ошуда капуту од $2\frac{1}{2}$ метра, чакшире од $1\frac{3}{8}$ метра и прслук од $\frac{1}{4}$ метра; колико таквих одијела може од укуине чоје да скроји?

Шта је познато у овом задатку? (Познато је, колико метара чоје прође на 1 капут, на 1 чакшире и на 1 прслук). А што се тражи? (Тражи се, колико ће се таквих одијела скројити од укупне чоје од 66 метара). Шта треба прво изнаћи, да би се могло дознати, колико ће се таквих одијела скројити од 66 м. чоје? Треба прво знати, колико метара чоје укупно пролази на капут, чакшире и прслук, т. ј. на цијело једно одијело). Колико метара чоје пролази на 1 капут? ($2\frac{1}{2}$ м.). Колико на 1 чакшире? ($1\frac{3}{8}$ м.). А колико на 1 прслук? ($\frac{1}{4}$ м.). Како ћеш дознати, колико на цијело одијело пролази? (Дознаћу, кад саберем оно, што пролази на 1 капут, са оним, што пролази на 1 чакшире, и са оним, што пролази на 1 прслук, т. ј. кад саберем $2\frac{1}{2}$, $1\frac{3}{8}$ и $\frac{1}{4}$ м.). — Сад ученик сабира ове бројеве, уз настојање учитељево, по правилу сабирања разломака и смијешаних бројева, т. ј. између ових разломљених разломака пронађе најмањи заједнички именитељ и добије осмине, па остале разломке претвора у осмине, те их сабира. У обзиру осмина ако буде који цијели, носи их, те их сабир с цијелима. Тако ће добити $4\frac{1}{8}$ метра, које може одмах претворити у смине, јер је тако п отребно за даљи рад, те се добију $33\frac{3}{8}$ метра, које пролази на једно цијело одијело.

Сад настају питања, која се односе на рјешавање задатка, и која упућују ученике, да погађају и да се сама довијају, како и којим начином треба тражити непознати, т. ј. тражени број.

Шта си до сад тражио? (Тражио сам, колико метара укупно пролази на 1 одијело). Колико метара чоје пролази на једно одијело? ($33\frac{3}{8}$ метра). Шта треба сад тражити? (Сад треба тражити, колико ће се таквих одијела скројити од 66 метара чоје). Какав је број $33\frac{3}{8}$? (Разломак). Који именитељ има тај разломак? (Осмине). Шта треба чинити од 66 метара, па да се може задатак ријешити? (Треба број 66 метара претворити у осмине). Колико осмина има 1 цијели метар? ($\frac{8}{8}$). У колика су пута виша 66 метара од 1 метра? (У 66 пута). У колика ће пута више осмина имати 66 метара од 1 метра? (у 66 пута виши). Дакле, колико ће осмина имати 66 метара? (Дијете изрази писмено, па одговори: у 66 цијелих метара има $528\frac{3}{8}$ м.). Шта си добио мјесто 66 метара? ($528\frac{3}{8}$ метра). Је ли једнако 66 метара и $528\frac{3}{8}$ метра? (Јест). Је ли се промијенила величина броја 66 метара? (Није.) Колико метара чоје пролази на једно одијело? ($33\frac{3}{8}$ метра чеје). А шта се тражи? (Тражи се, колико ће се таквих одијела скројити од $528\frac{3}{8}$ метара чоје). Колико би се одијела могло скројити од $528\frac{3}{8}$ м. чоје, кад бисмо замислили, да на једно одијело пролази $\frac{1}{8}$ м. чоје? (Онда би се од сваке осмине метра скројило по једно одијело, а од $528\frac{3}{8}$ м. чоје скројило би се 528 одијела, јер у $528\frac{3}{8}$ м. чоје има управо 528 осмина, од којих свака даје по једно одијело). Стоји ли у задатку, да пролази на 1 одијело само $\frac{1}{8}$ м. чоје? (Не стоји, да пролази $\frac{1}{8}$ метра, већ $33\frac{3}{8}$ метра чоје). За колика су пута веће $33\frac{3}{8}$ м. од $\frac{1}{8}$ м.? (За 33 пута су веће). Пошто на једно одијело пролазе $33\frac{3}{8}$ метра чоје, т. ј. п 33 пута више, но смо замислили били, то хоће ли се од $528\frac{3}{8}$ мет чоје моћи скројити 528 одијела, да на свако одијело буде утрошено $33\frac{3}{8}$ м.? (Неће се моћи скројити 528

одијела, да на свако одијело дође по $\frac{33}{8}$ м., но мање одијела за 33 пута). Зашто мање одијела за 33 пута? (За то, јер у колико пута више метара чоје пролази на једно одијело, у толико ће се пута мање таквих одијела скројити од једне исте суме метара чоје). Који ће се дио од 528 одијела скројити, кад на свако одијело $\frac{33}{8}$ м. долазе? (Гридест трећи дио). Како се изналази 33. дио од 528 одијела? (Изналази се, кад се подијели 528 одијели на 33). — Ученик ради и добије у количнику 16 одијела. као тридесет трећи дио од 528 одијела.

Пробу овом задатку учинили је лако, кад би се питање поставило на овај начин: *На 1 одијело прође $\frac{33}{8}$ метара чоје или $\frac{1}{8}$ м. чоје; колико ће проћи на 16 одијела?* — Овај задатак, као проба првом, лако се даје и разумјети и ријешити помоћу множења. Тада бисмо добили при множењу разломка с цијелим бројем $\frac{16}{8}$ или 2 цијела, а при множењу цијелих с цијелим бројем дигли бисмо 64 цијела, које укупно износи 66 цијелих метара, које смо бројују у првом задатку тражили вриједност.

(Сршиће се.)

Извјештај о основним школама црногорским у школ. години 1894—5.

(Саопштва се у изводу.)

Ревизор: † Бајо Брацаковић, учитељ Подгорички.

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

1. Бркутска школа у Братоножићима.

Школа је троразредна. —

Дјецe је било уписано у	II.	разр:	мушких	11	женских	—
" " " " "	III.	" "	" "	30	" "	—
" " " " "	IV.	" "	" "	1	" "	—
Испиту присутних било је у	II.	" "	" "	10	" "	—
" " " " "	III.	" "	" "	25	" "	—
" " " " "	IV.	" "	" "	1	" "	—

У течају године један од ученика умро, а један због рђавог владања отпуштен, — остали изостали су због сиромаштине. Понавља разред само један из II разреда.

Укупни годишњи успјех постигнут је у II. разреду врло добар, у III. више но врло добар, а у IV. врло добар. Дисциплина је била одлична, а чистоћа школе и дјецe врло добра.

Рад у овој школи одпочет је 15 окт. 1894. а завршен је испитом 13. јуна 1895. год. Дневно је рађено у школи зими по четири, а љети по шест часова. Преко школске године свега радних дана било је 112.

Предмети су обрађени по наставном плану сразмјерно.

Учитељ је уредно посеђавао школу, кад год се могло од рђавих времена. Држао је први родитељски скуп 15. септембра прошле године, на

ком је прочитан онај дио школског закона односећи се посеђавању школе. Том приликом учитељ је држао сходну поуку о васпитању домаћему. Други родитељски скуп о Савинудне није могао држати због рђавог времена.

Излете с дјецом чинио је више пута у околину, занимајући се том приликом упознавањем земљишта и природних тијела из сва три царства.

У колико нијесу сметала рђава зимска времена учетици су посеђавали школу уредно.

Учитељ је способности врло добре за сва четири разреда основне школе. Владања је примјерног, па га стога добро и поштују у мјесту овоме. Трудолубља је одличног.

Школски протоколи и учила налазе се у врло добром стању. Школа ова нема своје башче.

Учионица има кубични метара 189; на сваког ученика пада простора по пет кубични метара.

Капетан је вршио дужност према школи тек добро, а мјесни надзорник једва прилично.

Приходи школски за 1894—5 годину износе фиор: 99. 37. Приходи су по закону тачно купљени, а расходи нијесу ревизији подвржени били, јер се мјесни надзорник у вријеме ревизије налазаше одсутан.

Примједба. Пошто се концем ове школеке године преноси школа из Брескута на Шелсв-бријег — добро би било: да се властима у Брескуту нареди, да се школска кућа подвргне пажњи и надзору човјека, који ће ју са свим школским стварима очувану предати, кад се опет отвори послје три године.

2.) Прекобрдска приватна школа (у Доњој Морачи.)

Ова је школа отворена ове шк. године. У почетку било је ученика у I-и разр: мушк. 42. у II-и 6. Успити присутних било је у I. разр: мушк: 41. у II-и 5. Двојица су само из очигледне болести. Не понавља разред ниједан.

Укупни годишњи успјех у првом разреду више но врло добар, у другом више но врло добар.

Рад у школи отпочет је 25 новембра 1894, а закључен је испитом 14 јуна 1895. год. Дневна радња у школи трајала је пет часова. Преко школске године било је радних дана 152. Учитељ је држао оба родитељска скупа. На првом 25 новембра говорио је о важности уредног посеђавања школе, а на другом о Савинудне о значају дана и васпитању омладине. Изводио је дјецу у околину неколика пута занимајући се том приликом сходним причама и упознавањем земљишта. Посеђавања ученика била су уредна, у колико нијесу спречавала рђава времена. Способност овога младога учитеља — особито за млађе разреде врло добра је. Трудолубља је одличног, а такво му је и владање. Изостао није од школе ни једнога дана. Ова приватна школа још нема протокола штампаних. Рукписни налазе се уредни. Школеке баште нема. Учионица има кубичне садржине 95. мет. на сваког ђака има простора само 2. кубич: метра.

Капетан племенски вршио је дужност према ове школе прилично, а мјесни надзорник одлично.

За грађење школског здања порезом узето је од народа свега фор: 351., која је сума уз припомоћ општине сва утрошена око ове школе. Приходи и расходи ови тачни су и уредни.

Примједба. — Пошто племе прекобрдско земљиштем па скоро и становништвом заузима близу половине од цијеле Доње Мораче, — било би умјесно да се ова приватна школа претвори у државну — макар се са манастирском мијењала на измјенце послје три године или се један од три учитеља Колашинске за исту употребије. У оба ова случаја више се добива, да се ова школа поможе, а не затвори; по да школа у манастир стоји непомична, а Колашинска да је снабђевена с' три учитељске снаге.

(Свршиће се).

Ц Р К В Е Н И Г Л А С Н И К .

Ђорђе Николајевић

NACIONALNA
BIBLIOTEKA
дабро босански митрополит у Сарајеву рођ. 1807. † 1896.
CRNE GORE ĐURĐE
CRNOJEVIĆ

Т Е Л Е Г Р А М :

Сарајево, 8/20 фебруара.

Његовом високопреосвештенству господину митрополиту **МИТРОФАНУ**
ЦЕТИЊЕ.

Митрополит Дабро-Босански Ђорђе Николајевић данас 8/20 фебруара, у 10¹/₂ сати прије подне, послје дугог и тешког боловања, преселио се у вјечност. Сахрана биће 12/24 фебруара, у понедјелак.

Консistorија.

Његово Високопреосвештенство, Архијепископ Цетињски и Митрополит Црногорски, Господин Митрофан, добивши горњу немилу вијест о смрти Митрополита Дабро-Босанског, Ђорђа Николајевића, добротвора народног, послао је депешу

ПРАВОСЛАВНОЈ КОНСИСТОРИЈИ

САРАЈЕВО.

У покојноме Митрополиту Николајевићу православље губи ревностнога духовнога Архипастира. Свемогући душу његову удостојио небеснога царства.

Митрополит **Митрофан**.

Блаженоупокојени архијепископ и митрополит родио се у Јаску, у Сријему, 1807 г.; учио је основне српске школе у свом мјесту рођења, њемачку нормалну школу у Митровици, а гимназију и богословију у Ср. Карловцима, затим прву годину философије у пештанском свеучилишту. Митрополит Стратимировић пошаље га за учитеља у Дубровник на молбу тамошње општине. Ту започне учитељевати 1. јануара 1830., пошто се ожени Екатерином Берберовића из Мориња, у Боци, рукоположи га владика Рајачић г. 1833. за ђакона у Шибенику, па онда за пароха у Дубровнику, гдје он, као парох, проведе 28 година. Владика Мутибарић рукоположи га 1843. за протопресвитера у истом мјесту. Г. 1850. неумитна смрт одузе му јединца сина Чедомила и јединицу кћер Софију, те ојађели родитељи остадше самохрани. Г. 1858. постане професор богословије у Задру, гдје остане до 1860., и ту изгуби своју вјерну љубу, а кад се по највишој одлуци од 1860. установи тамошња консисторија, буде он наименован консисторијским протопресвитером, затим духовним чланом покрајинског школског савјета. Г. 1880. додијели га заједничко министарство сарајевском митрополиту Косановићу, друге године затим постане он консисторијски архимандрит, па онда наименован потпресједником сарајевске консисторије. Г. 1885. у мјесецу децембру буде наименован за митрополита добро-босанског.

Високопреосвештени покојник је како са својег савјесног и вјештог службовања, тако и са свог књижевног и ванредно добротворног рада познат и чувен не само у нашем народу, него и широм по свијету.

Као књижевник писао је у „Српско-далматинском магазину,“ још од постанка његова како га је основао 1836. Божидар Петрановић, најприје као његов сарадник, а од 1842. до 1862., дакле за пуних двадесет година, и као његов уредник. Осим тога писао је он у „Летопису Матице Српске“ и у „Грлици Црногорској,“ а понешто је и преводио с талијанског и њемачког. Тако је с њемачког превео Редерој дјело: „Како треба младић да се васпита?“ и „Како треба да се дјевојка васпита.“ Написао је књигу: „Протопресвитер и његово достојанство.“ За свога борављења у Сарајеву издавао је као архимандрит за више година „Шематизам добро-босанске митрополије.“ Доцније је радио и у свом службеном листу „Босанско-Херцеговачком Источнику.“

Вриједно је споменути, да је покојни био један од првијех, који је почео описивати српско-дубровачку књижевност.

Добротворства чинио је многа, откидајући од својих, уста и, тако рекав, сиротујући за самог себе, у чему је био ненадмашив. Још као протопресвитер г. 1875. основао „Закладу за српске младиће из Дубровника и Бококорторске, који уче гимназију и свеучилиште; осим тога основао је и многе друге задужбине, а у посљедњем свом тестаменту завјештао 53.000 фор. на добротворне цијељи, не заборавив ни на своју родбину у Јаску, којој је оставио 5000 фор., те тако са овим његовим посљедњим завјештањем износе његови подарци за добре цијељи до 113.371 фор. а. вр.

Међи осталим одликован је блаженоупокојеник руским срденем св. Ане Ш. реда, српским и црногорским орденима и брилијантским претеном руског цара Николе I.; био је члан „Матице Српске“ у Новом Саду; члан „Српског ученог Друштва“ у Биограду; члан „Матице далматинске“; члан-оснивач сирото-удовичке фондације свештеничке у Задру; члан оснивач српске дјевојачке школе у Задру; члан друштва за добротворство и

узајамну помоћ славенску у Цариграду“ као и члан многих других просвјетних и добротворних друштава.

Српска црква и српска школа, као и цио српски народ заиста су изгубили у њему не само примјерног архипастира, него и ријетког великог добротвора, ради чега он пуно заслужује да сав српски народ у болу свога срца ускликне:

Лака ти земља и вјечна успомена, добри Србине и врли пастиру!

Посвећење рашко-призренског митрополита господина Дионисија.

О овоме у „Цариградском Гласнику“ читамо:

У четвртак, на Св. Григорија Богослова, дана 25, мјесеца јануара, ове — 1896 — године, у овдашњој патријаршијској цркви на Фењеру, у храму Св. Георгија побједоносца, посвећен је господин Дионисије Петровић, архимандрит и досадњи протосинђел скопске јепархије, за архијепскопа пећског и митрополита рашко-призренског и скендеријског.

Обред посвећења извршила је Њег. Светост Архијепископ Цариградски и Патријарх Васељенски, Господин Антим Седми, уз учешће чланова Св. Синода Васељенске Цркве. Њихових Високопреосвештенства: Господина Филотија, митрополита Никоидије; Господина Јеронима, митропол. Никеје; Господина Натанајила, митроп. Бруссе; Господина Стевана, митроп. Филаделфије; Госп. Атанасија, митроп. Лимноса; Господ. Висаријона, митроп. Драча; Господина Доротија, митроп. Берата; Госп. Никодима, митрополита Еласоне; Госп. Софронија, митроп. Касоса и Карпата; Господина Василија, митроп. Литичког. Осим тога чинодјелствовали су г. Константин, велики архиђакон, г. Мамарије, велики ђакон Њ. Светости, са још два друга ђакона и вел. архимандрит Јеротије; из почасти служили су госп. Нићифор Перић, синђел и свештеник овдашње српске насеобине; г. прота Василије Церовић, изасланик вароши Бујинице и околине; и госп. прота Вукола Поповић, изасланик вароши Приједора и околине; они су чинодјелствовали по изричној жељи Њег. Светости и прим. возгласиу служили су се старословенским језиком.

Јутрења је отпочела у 7 часова у јутру, а кад се појало славословије, Њег. Светост, са Св. Синодом дошла је у цркву и настало је облачење. Литургија је отпочела у 8 часова и трајала је до 10 и по часова.

Хиротонисање, које је било, као што је ред црквени и каконски, пред апостолом, извршено је на тако свечан начин, како се не памти овдје. Овакве свечаности виђају се само кад се хиротонише Патријарх, па и онда чини изузетак то, што литургијом не руководи Патријарх, но његов заступник. Ово је међу тим било без икаквог изнимка свечано и, као што смо и прошли пут казали, јединствено.

Кад је г. Дионисије прочитао молитву испред посвећења, у цркви је владала дубока тишина, а за тим је настало „лобзаније“ (љубљење), које је дуже трајало. Но још већа је узбуђеност владала, кад је настало облачење новог митрополита, које је текло доста хитно, али је свима нама, сународницима новог архипастира, којих нас је било врло много у цркви, изгледало споро; чинио нам се далак и предалек тренутак, кад ћемо га видјети у архијерејским одеждама. И тај час дође. Кад би отцјевано и посљедње „акенос“ и указа нам се достојанствен стас новог архијепскопа, у пуном орнату, многи од нас заклонише руком очи, очи пуне суза, топлих суза радости, радости искрене и топле, која ће остати, ако Бог

Свемогући да, непомућена, на добро и срећу народа, а на служби воље Њ. Ц. В. Султана.

Даље служба је текла својим, али торжаственим током. Ма да је дуго трајала, ипак нико од нас није ни осјетио ту дужину, чим би угледали онај сјајан низ архијереја, а међу њима најљепшу слику у лицу г. Дионисија.

На свршетку службе Њег. Светост благословила је народ и пошто се отијевало „Тон Деспоти,“ ђакони су извели из олтара Његово Високопреосвештенство господина Дионисија, који је стао испред иконе Спаситеља. Њег. Светост Васељенски Патријарх стао је на двери, са најскупоцјенијом митром, која постоји у ризници Васељенске Патријаршије, на глави и великим жезлом у руди. Благословио је новог архијереја и онда је настао најсвечанији тренутак.

Његова Светост скинула је са своје главе митру и читајући дотичну молитву, ставила је на главу господину Дионисију; за тим му је пружила жезал, рекавши отприлике, да му даје тај пастирски символ, око кога ће он сакупљати своју христољубиву паству и који ће му послужити да њим утјера у стадо ону душу, која, да Бог сачува, залута и одвоји се од стада. Пошто га је цјеливао, дао је знак ђаконима, да га уведу у патријаршки престо. Свечаним ходом Њег. Високопреосвештенство попело се на патријаршки престо, на коме је сједио Св. Јован Златоусти, Архијепископ Цариградски, и са те висине трикиријама је благосиљао народ, а пјевало се „Тон Деспоти.“ Тај тренутак свакога је потресао, а не само нас, који од силног узбуђења у мало нијесмо попадали на кољена; у души пак молили смо се Богу, да га Свевишњи поживи на многаја љета.

У печатак је био извајан, јер је и изглед био необичан. Она висина патријаршког престола, а на врху се исправио висок као бор, у пуној мушкој снази, млад човек, коме је намијењено да буде бодри хранитељ интереса Свете Саборне и Апост. Васељенске Цркве и потпора народне просвете, коју наш преузвишени Господар **НОЏЕ В. Султан** толико воли и помаже, Нама се у души топло извијала хвала Господу Богу, гледећи овај ријетки и свечани приказ, који тако силно потреса срце.

Са истога патријаршког престола нови архијереј раздавао је народу нафору и своје благослове.

Црква је била пуна народа, а нарочито Срба. Био је директор српске отоманске гимназије, са наставницима и ђацима; изасланици рашко-призренске јепархије, уредник нашега листа са сарадницима и сви угледни чланови српске насебине и многе госпође.

*

Послије посвећења Његово Високопреосвештенство господин Дионисије, нови Архијепископ Пећки, Митрополит Рашко-Призренски, Скендеријски, Пљеваљски и т. д., био је код Њ. Свет. Васељенског Патријарха Господ. Антима, да њему и члановима Светог Синода Васељенске Цркве благодари на посвећењу и топло захвали на свечаности, којом је извршен тај свети чин. Патријарх и синодали примили су га са највећом љубазношћу и братски га сви цјеливали.

За тим је нови архијереј дошао у свој стан, у метоху Светога Гроба, гдје је у великој дворани примао честитања.

На честитања прво су дошли изасланици-рашко-призренске јепархије; за тим сви чланови насебине, који су били у цркви, као и други. Дошао

су и сви чланови Светога Синода. Сви посјетиоци били су послужени и свакоме је дата по једна кутија шећерлема, по обичају: дар новогa жениха, који се истом вјенчао за своју довјечну јепархију.

Посјетилаца је било тако много, да се није могло размимонћи све до два часа по подне и то све одличних, врних пријатеља, какве је у опште и могао стећи госп. Дионисије својом питомом нарављу, својом признатом добротом, својом умјешношћу и поштовалаца његовога знања и способности.

Такови нам подобајет архијереј,

*

У вече је Његово Високопреосвештенство давало објед у част изасланика рашко-призренске јепархије, на који је поред њих позвао и г. Нићифора, свештеника српске насебине овдје, госп. Савића, уредника, и госп. Грушчевића, администратора нашег листа и друге личне пријатеље. Били су на вечери и архимандрит г. Ђерман, управитељ метоха, у коме је угошћен новопреосвећени, архимандрит г. Константин Вонцалидис, помоћник управника метоха и друго особље.

Прву здравицу наздравио је Његово Високопреосвештенство г. Дионисије Његовој Светости и Синодалима, која је поздрављена са: Живио! и Живјели! Другу је наздравио врени изасланик Плеваља г. Михајло С. Бајић Њег. Впреосвештенству, која је такође поздрављена са: Живио. На то је госп. Дионисије благодарио и наздравио изасланицима и цијелом свом будућем стаду. За тим је о. Нићифор наздравио на грчком језику г. Ђерману архимандриту јерусалимском и благодарио му у име изасланика, што је угостио њиховог будућег архијереја; на ту здравицу одговорно је учени г. Константин Вонцалидис, који је нарочито истакао своје радовање, што види себе у другу представника онога народа, који је тако искрено привржен Светој Васељенској Цркви. Другу здравицу г. Никола Поповић, изасланик вароши Пријепоља, благодарио је на тој здравци, као и на првој Њ. Впреосвештенства.

Објед, који је приређен старањем и добротом г. Ђермана архимандрита јерусалимског и који је био пребогат и необично укусан, те очарао све госте, свршен је у осам часова и последије пола часа гости су оставили Високопреосвећеног, да отпочине од ваздневног, колико пријатног, толико и великог труда.

*

Одмах последије свршене свете литургије, Његово Високопреосвештенство упутило је администратору рашко-призренске јепархије г. Трифуну Радивојевићу у Призрен овај телеграм:

„Објавите свештенству и народу у јепархији, да ме је Његова Светост Васељенски Патријарх са члановима Светога Синода посветио на свечан начин данас за митрополита рашко-призренске јепархије. Постављам вас за администратора до мога доласка. Препоручујем се молитвама свештенства и љубави народа и позивам све, да се сви молите Богу за драгоцјено здравље и дуг живот Њег. Цар. Величан. Сулана, по чијој је милости извршен овај чин.“

Његово Високопреосвештенство након посвећења добило је из Јепархије много брзојавних честитака, које све дишу најтоплијом љубављу према њему, новом архијереју, и у свима га моле за благослов.

Поред свега тога, што се грађанство жали на све стране од наземли-

чине и од инфлуенце, Његово Високопреосвештенство налази се, хвала милостивом Богу, у добром здрављу.

* * *

Господин Дионисије рођен је 1858 године у Босанској Градишци, баљалучког окружија од добрих и побожних родитеља Остоје и Марије; на крштењу дато му је ђедово име Дамјан.

Његов отац, Остоја, био је по занимању пушкар и у свој вријеме један од најбољих мајстора тога заната у цијелој Босанској Крајини; он је прерано умр'о у Драгељским лужинама, оставивши после себи нејаког јединца Дамјана и једину кћер, старију од сина. Мати му је била врло добра и даровита жена, и при том одлична Сркиња.

Посље очеве смрти добра мајка трудила се свима силама, да свог јединца одњегује, васпита и школује и то у духу побожности, те по њеној топлој, жељи, да буде од користи своме роду и светој православној цркви. По свршетку основне школе у Босанској Градишци и богословије у Биограду, Дамјан је ступио у монашески чин на само Сретеније Господње г. 1878 и примио је име Дионисије, а те исте године 17 и 18 децембра рукоположен је за јерођакона и за јеромонаха у саборној цркви у Биограду. За тим је отишао у Босанску Градишку, гдје је служио вјерно и на корист свога рода и свете цркве, као надзорник босанско-градишког протопресвитерата, и остао све до 1885 године. За његов савјесан рад, ревносту службу, добро владање и достојно понашање ондашњи митрополит дабробосански г. Сава Косановић произвео га је 15 августа 1883. год. при свечаној служби, за протосинђела, а 1884 год. одликовао га је напремним крстом. Затим је три године служио као придворни протосинђел при зворничкој митрополији.

Године 1886. снашца га је велика милост: његова предобра мати испустила је своју племениту душу.

Оставши тако самац, а жедан наука, као год оно јелен што трчи да тражи извор, да загаси своју жеђ, Дионисије потражио је просвјетни источник и та га је жеља довела из Босне оvdје, гдје је 1889 године ступио у духовну академију и патријаршијску семинарију на Халки. Ту је учио богословске науке и јелински и новогрчки језик и том приликом показао се тако, да га је бивши Васељенски Патријарх, Њ. С. г. Неофит VIII. предложио Св. Синоду за протосинђела скопске јепархије, који је предлог уважен и Његова Светост, са нарочитом својом граматом, упутила га је у Скопље. Тамо се опет показао ревностан сарадник митрополиту скопском, те га је овај прошле године 19 октобра произвео у чин јепархијског архимандрита.

На дан 9 јануара ове године у првој својој овогодишњој сједници Свети Синод Васељенске Цркве изабрао га је за митрополита рашко-призренске јепархије, по жељи српског православног народа исте, а Васељенски Патријарх позвао га је из Скопља оvdје брзојавним путем, те је 25 јануара, у славу Бога и Свете Матере Цркве, а благодарећи милости нашег премилостивог и великог Господара Њег. Царског Величанства Султана, посвећен на онако торжанствен начин, као што смо напријед укратко описали, а што ћемо у идућим бројевима све опширно описати.

Поред многих одличних особина и врлина, које красе новог архипастира највеће јепархије у подручју Свете Васељенске Цркве, најљепше су

му врлине, које нас од срца радују, што је позната и призната његова послушност према Светој Матери Цркви и дубока и права побожност. и што је био и остаје вјерни и дубоко одани подајник Његовог Царског Величанства Султана и послушан Његовим властима, са којим ће врлинама, сигурни смо, успјети да придобије неограничену љубав своје пастве, пастве, која живи у дубокој побожности, и која је — примјери свједоче — јако одана славном Престолу нашег Премилостивое Господара.

Ређати овде све врлине Његовог Високопреосвештенства г. Дионисија, ми смо слободни да кажемо да је излишно, јер ће у најскријој будућности дјела његова истаћи их цијеломе свијету на вадик. У то се надамо, и вјерујемо, да нам наде неће бити узалудне.

Он је поред душевних одлика био предмет љубави Творца васијоне, те га је обдарио и спољашношћу, која плијени. Висок, пун и достојанственог крока и погледа; смеђ, па дуге косе, прави српски тип — по жељи народа, чији ће духовни отац бити.

Постави Његовог Високопреосвештенства желимо да њезин архипастир истраје у побожности хришћанској и у вјерности према пресвијетломе Престолу нашег премилостивог Падишаха, и да јој буде прави духовни отац, те да остави спомен достојан оних архијепскопа, који, као пастири добри, душу своју полагаше за своје стадо, па их достојни потомци пасте уврстише у своје светитеље, које призивамо и молимо, да њему и повјереноме му стаду буду на помоћи и да моле пред престолом Свевиспњегга за њега и његову духовну дјецу.

Амин, боже!

О посвећењу епископа Будимског Карловачки „Српски Сион“
донос:

Посвећење новоизабранога и највише потврђенога епископа будимског извршено је на дан св. Три Јерарха.

У очи дана посвећења извршен је први дио чина изабрания вѣ Епископа, који се зове: наречение.

Његова Светост преузвишени господин патријарх Георгије, високопреосвештена г. г. Епископи Мирон и Герман допраћени су са новоизабраним епископом од свештенства у 3 сата после подне у саборну цркву, у којој је био спремљен испред амвона сто. Његова Светост, благословивши присутне вјерне, заузела је мјесто у своме престолу, а високопреосв. г. г. епископи у десној цјевници. Архимандрит Митрофан Шевић одслужио је мало вечерње по црквеним прописима, који за овакав случај нарочито постоје.

После овога вечерња посадише се присутни чланови св. архијерејског Синода за сто, а архиђакон Димитрије Бранковић објави архимандриту Јеремији, да га је св. архијерејски Синод изабрао за епископа будимског, а Његово Величанство премилостиви цар и краљ наш Франц Јосиф I. да је тај избор благоизволио најмилостивије одобрити, на што је архимандрит Јеремија изјавио, да се усљед тога превишње одобренога избора прима намјењене му дијецезе. После те изјаве, сједе и архимандрит Јеремија међу све Архијереје за сто, дјелећи с њима хљеб и залажући га вином, док су архиђакон Димитрије Бранковић и протођакон Георгије Марјановић изговарали с амвона наизмјенце многољетије Његовом Величанству, Његовој Светости, присутним Архијерејима и новоизабраноме Епископу. Многоље-

тија праћена су са пјевањем многојаја љета. По свршеном многољетију благословила је Његова Светост присутне вјерне и уз појање „исполасти деспота,“ отпраћена је са Архијерејима и нареченим епископом у патријарашке дворе.

У вече, истога дана, наречени епископ уз асистенцију свештенства будимске дијецезе: г. г. протојереја и пароха пештанског, Симеона Костића, пароха сентандријског, Корнелија Чупића, помашког, Георгија Голуба и кишфалубског, Стефана Михаљчића, те архиђакона Димитрија Бранковића и протођакона Георгија Летића, одслужио је свечано бденије.

На дан посвећења у 1/2 10 дошла је Његова Светост са Епископима и нареченим епископом, праћени свештенством у православу цркву, која је већ била пуна побожног и радозналост свијета, међу којим видјесмо: руског проту г. Кардашевића, г. Д-ра Милана Јовановића Батута и изасланике барањске.

Његову Светост облачише свештеници на амвону, а високопреосвештене Епископе Мирона и Германа у св. олтару.

У потпуном одјејанију сједијаше св. патријарх Георгије на амвону, а високопреосвешћени Епископи с једне и друге стране Његовој Светости до амвона на приуговорљене им наслоњаче. Администратор протопрезвитерата карловачког, протојереј Василије Константиновић за десницу, а архиђакон Димитрије за лјевицу изводе нареченог епископа Јеремију из св. олтара и заустављају га на простртом пред амвоном на платну напртаном орлу. Отпоче прописани чин са питањима Његове Светости према избранику, а у одговорима, на иста избраник изјављује, да моли епископску хиротонију, а примљен, благословом Његове Светости на исту, и на позив Његове Светости, чита избраник, по њему потписану, своју вјероисповијест и заклетву, коју онда предаде у руке Његовој Светости, љубећи св. деснице Његовој Светости и Епископима.

Избраника одводе пред иконостасни лик Спаситељев, пред којим побожно и у молитви стоји на напртаном орлу до пред читање апостола, и св. архијерејска литургија онда отпочиње.

Од свештенства судјелују при богослужењу св. литургије архимандрити: Анатолије Јанковић ковиљски, Гаврило Змијановић крушедолски, патријарашки мандатар вршачки, те Митрофан Шевић хоповски и управитељ монашке школе; свештеници из будимске дијецезе, за тим протојереј Василије Константиновић и протосинђел Лукијан Богдановић, те архиђакон Димитрије Бранковић, протођакон Георгије Летић и Георгије Марјановић, ђакон и катихета карловачке гимназије Иван Маширевић и ђакон крушедолски.

Посље отпјевањем „јелици“ приведоше протојереј Константиновић и архиђакон Димитрије избраника на царске двери у св. олтар, гдје га прихватише за десницу високопреосвешћени епископ Мирон, а за лјевицу високопреосвешћени епископ Герман и три пут га, уз вршење свију прописа, обведоше око часне трпезе.

Избраник три пут дубоко метанише пред часном трпезом, клекне пред ову и метне своје руке на њу. Његова Светост и високопреосв. епископи полагају своје архијерејске деснице на главу избраника, а на своје деснице полагају отворено Јеванђеље. Његова Светост чита јавно молитву, којом призива и моли силазак благодати св. Духа на избраника. За тим тајно чита са епископима прописане молитве у исту цијел.

Његова Светост благосиља часним крстом над главом избраника. Избраник се подиже и Његова Светост му скида архимандритеки крет са дрвеном вршом, те меће на избраника омофор и поврх овога епископски крет са зеленом вршом, а онда архијерејску митру на главу, изговарајући при давању и метању, на избраника, сваког тога знака символа архијерејског сана, ријечи: „достоинь“ и „аксиось“ које народ прихваћа и пјевањем потврђује.

Тако посвећеног и инсигнијама епископског сана украшеног Епископа Јеремију изводи Његова Светост на царске двери и приказује га присутном народу, којем се новопосвећени Епископ у три маха, у име захвалности, поклања. За тим се Његова Светост са новопосвећеним Епископом три пут љуби на царским дверима, пред народом, а остали епископи у св. олтару у знак од садањег братства духовног.

Новопосвећени епископ стаје уз часну трпезу и учествује сад као епископ у служењу св. литургије.

По свршеној литургији сиједа Његова Светост на амвон, а епископи уз амвон с десна и с лијева. Пред њих ступа новопосвећени Епископ Јеремије са крстом у љевници, а са жезлом архијерејским у десници, и говори овој први архијерејски говор.

Од овога говора доносимо сљедећи свршетак:

Благодарим и теби благочестиви и премили роде мој српски, који си дошао данас у овај свети храм Божији да припаднеш са мном заједно Богу на молитву; — дошао да подијелиш са мном данашњу радост моју, и који си само из љубави према мени превидно и старост и немоћ моју, па си по доброту срца свога радосно узвикнуо „достоинь“!

Хвала ти, мили роде мој, на овој твојој љубави и наклоности према мени! Теби, твом животу и напредку твоме, који се црквом и школом твојом постизава, на овоме свијету, биле су и до сада посвећене смирене молитве моје, учитељски и свештенички срци мој.

Теби православни српски роде мој посветићу ја, и као Епископ твоје свете цркве, сву снагу своју и од сада вољно и одушевљено. Чуваћу те као зеницу ока свога од сваке навале и напасти, а у свакоме, па и у закутку епархије своје.

Тврдо уздање наше у Бога, који нас је у овоме завичају сачувао; успомена на славну прошлост нашу, која нас је до данас у нашој српској свијести снажила, биће нам и до сада оружје, којим ћемо у братској љубави и лијепој слози уједињени бранити аманете св. Саве и утврдити бедеме овоме народно-црквеноме граду, да у њему свим срцем и свом душом својом и од сада служимо своме Богу и Краљу, домовини и српскоме роду своме.

Тебе, мили роде мој српски, потражићу ја и од сада као Епископ твој у твојим светим храмовима, у твојим народним школама и просвећеним заводима твојима, у малим колебама и красним домовима твојима: да дијелим с тобом и добро и зло, и бригу и радост твоју; да те поучим, утјешим и да ти помогнем из све снаге своје.

За тебе, мили мој роде српски, молим се ја Богу, да ти Бог испосље духа разума, духа премудрости, духа страха божјега, духа братске слоге и споразума, — те да сви, који смо слатким млијеком српске мајке одојени и православном вјером озарени, возлюбимь другъ друга да едипомыслиемь исповѣми; Отца Сына и Святаго Духа Амин!

Посѣта говора благословила је Његова Светост присутне и са високопросвештеним Епископима отпраћена је у патријарашке дворе.

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК.

(Одликовање.) Његово Величанство *Никола II.*, Цар Руски, благоизволио је одликовати: г. III. Пиге, професора Његове Свјетлости Књазу *Мирка*, командирским орденом св. Станислава; г. професора Јована Љепаву III-ћим степеном реда св. Ане; г. проф. Живка Драговића III-ћим степеном св. Ане; госп. проф. Божка Новаковића III-ћим степеном св. Станислава.

Његово Височанство Господар *Никола I.* изволио је одликовати: г. Ђура Шпадијера, учитеља основне школе на Цетињу, V-ијем степеном Данилова реда.

(У Цетињској мушкој и женској основној школи.) Свечано је прослављен св. Сава, по уобичајеном реду. Осим г. Митрополита са свештенством, свечаности су присуствовали Његово Височанство Књаз Нашљедник *Данило* и Његова Свјетлост Књаз *Мирко*.

Програм: 1) Водосвешћење у основној школи. 2) „О св. Сави“... говори Радоје Поповић, учитељ. 3) „Химна народна“... пјевају ученици—це. 4) „Слици св. Саве“... (пјесма А. В. Поповића) декламује Алекса Матановић. 5) „Немањићу св. Сави“... (пјесма попа Луке Поповића) декламује Јоше Мартиновић. 6) „Успјехним“... пјевају ученице—це. 7) „Бак и Школа“... (пјесма Мила Јововића) декламује Владимир Љепавић. 8) „Дижите школе“... (пјесма З. Ј. Ј.) дек. Марија Шајевић. 9) „Сваки од нас све задаће знаде“... (пјесме Д. Сперњака) пјевају ученице—це. 10) „Путник“... (пјесма Петра Прерадовића) говори: Алекса Космајан, Ристо Балтић и Јованка Милић. 11) „Гдје птице“... (пјесма Б. Радичевића) пјевају ученици—це. 12) Први одломак из „Пјесник и Вила“ од *Николе I.*, декламују: Иво Радовић и Јове Шпалек. 13) „Устај, устај, Србине!“... пјевају ученици—це. 14) Други одломак из „Пјесник и Вила“ од *Николе I.*, декламују: Марко Милошевић Новак Јауковић. 15) „Срце бије“... (пјесма Ф. Ковачевића) пјевају ученици—це. 16) „Српкиња сам“... (пјесма Милована) декламује Даница Таминовић. 17) „Ја сам србин“... (пјесма Милована) дек. Александар Рајван. 18) „Сабљо моја димишћо“... пјевају ученици—це. 19) „Крет“... (пјесма З. Ј. Ј.) дек. Милица Петричевић. 20) „Црној Гори“... (пјесма М. Поповића) декламује Павле Поповић. 21) „Домовини“... (композиција Толингера) пјевају ученици—це. 22) „Бачка пјесма“... (од С. Чутурића) декламују Видосава Поповић и Милош Ковачевић. 23) „Ал' се небо осмјејва“... (пјесма Б. Радичевића) пјевају 6 ученика и 6 ученица. 24) „Ој Србине“... (одломак пјесме Ј. Драгашевића) декламује Драге Иванишевић. 25) „Слобода“... (одломак пјесме Ј. Драгашевића) декламује Марко Бан. 26) „Српско коло“... (пјесма Б. Радичевића) пјевају ученици—це. 27) „Молитва“... (пјесма Радоја Црногорца) говори Јевра Балтић.

Светосавска прослава у Мркојевићима 14. Јануара 1896 год.

На вече самог дана школа је била окићена: заставама, барјацима маслиновим и ловориковим вијенцима. И пошто овамо снијег није ни падао

ове године, а дан био ведар и топад, што нам наговјешћиваше, да је и прољеће на прагу, то су старјешине овог племена на позив са ђачким родитељима напунили школску дворану.

У 10 сати почета је прослава. Прво је учитељ држао пригодну уобичајену бесједу о св. Сави, описујући: страдања, тежње и по српски народ пошљедице рада овог мученика, за тим је — обзирући се на мјесне прилике наставио сљедећи говор.

Изволите господо, саслушати још неколико ријечи, да вам у кратким потезима опишем и преставим корист од науке и знања, и што је то знање. „Знање је, браћо, свјетлост, знање је моћ“ — и по томе — „Учимо, браћо, и дан и ноћ.“

Знање не долази олако, за њега треба доста труда и муке, али ко гођ хрвље њему и Бог помаже, јер: „Прегасоцу Бог даје махове.“ „Боље је знати, него имати.“

Имање може човјек изгубити, кућа — Боже заступи — изгорети, или усјева поништити град, те тако остати човјек на улици: „На ништа, без ништа.“

А науку и знање — осим смрти, ко може да упропасти? А онда — кад човјек умре, већ му знање и не требаје, по томе: „Има ли горег срама и стида, нег своме чеду не дати вида?!“

Знавени људи корисни су: прво себи, кући, племену, отаџбини и Господару. А будале не требају никоме, они су и земљи, по коју чепљу, досадни.

„Будале су с очима слијепе,
С њима виде, а залуду виде,
Требају им за просете потребе,
Ка' остајој вистој животињи.“

Зато народ и каже за људе без науке: „Они има, а не види.“ „Ко више зна, више и вриједи.“ „Ко на брду стару маду стори, више види по онај под брдом“ — Каже даље Владика-Пјесник. Човјек је без науке управ као ноћ, кад не би било дана. Ништа теже није, но кад човјек с човјеком на крај изаћи не може. Учевни људи вазда се подају разлогу, јер он зна да: „Дивљу памет, а ћуд отровану, дивљи вепар има, а не човјек.“

Ми благодарехи нашем витешком Господару имамо прилике научити се, а „од добра се још бјежало није.“

Па који би од вас, поштена господо, браћо и родитељи ове дјеце, имао срца да се успрогиви, да му дијете иде у школу, то је као да би ми ко бранио да не изидем на сунце.

Сви гласити људи из школе су изашли. Школа учини човјека човјеком, као мајстор, кад од простог дрвета начини лијепо халат или какву ствар.

До сад се боље могло без науке, а сад кад сваки учи, не ваља ни нама почијевати; јер то би опет значило као да ко крене да те бије, а ти да скретиш руке на прса, а да се не би до тога допустили, треба учити, јер се људи данас ријечима бију. Народ каже: „Мудру је једно око доста,“ и „Боље је с мудријем плакати, него с лудијем пјевати.“

Али знање не може се тако брзо стећи, као што то мало прије рекох — „Добар се човјек до смрти учи.“ Сваког дана видиш нешто ново, сваки дан си паметнији.

„Камен до камена, палача, зрно до зрна погача.“ За то треба док смо млађи да учимо — да почнемо за рана: јер:

„Старо дрво сломи не исправи.“ И треба да знамо да: „На млађима свијет остаје.“ А ко је ударио темељ и почео ширити науку и просвјету међу нама Србима? То је био онај, о коме сам прије говорио, Светитељ Сава, који остави краљевску круну, а посвети свој живот Богу и народу, то је био онај, који је орловски летио кроз све српске крајеве, подижући школе, и наређујући да се у њима наша српска дјеца уче.

Зато слава и чест њему и свакоме, ко се буде старао за напредак школа и науке.

Зато на првом мјесту сад сви скупа да благодаримо Његовом Височанству, нашем премилостивом Господару, који се за нас као добри отац за своју дјецу брине, те нам је пружио прилике, да помоћу школа можемо очи отворити, због чега у име ђака ове Мркојевићске школе кличем: Живио наш добри Господар Књаз Никола Петровић! Живио! На што је народ узвикнуо: Живио. Ђаци су послите отпјевали „Убавој нам“ и декламирали неколико родољубивих и патриотских пјесама, даље су пјевали: „Ја сам Србин“, „Ој Словени“, „Онамо, онамо“, „Радо иде Србин у војнике“, „Ком младих у жила“, „У ранама на бојишту“ и т. д. За тим је Мујо Никичић ђак IV. раз. говорио: „О српској народности“.

За тим је г. кап. Петар Вукмировић напио у здравље Његовог Височанства Господара, Насљедника и Владајућег Дома, на које је народ поново узвикнуо Живили!

А катихета ове мухамеданске дјеце господин Хоџа Мурат Карађузовић упозорио је ђачке родитеље на основу школског закона, благодарећи Његовом Височанству Господару, могу слободно њихова дјеца посјећавати „Мејтепе“, али које гођ дијете буде посјећавало мејтепе, по свршетку исти; ех треба да посјећава и прописану основну школу, ће ће опет имати свога вјероучитеља — хоџу — о државном гробу, ЕЗ. За тим су ђаци пјевали: „Бранково Коло“, „У Ивана господара“ и њихове народне пјесме у зетском колу. То је било дивно виђети, кад су ђаци у колу најправилније скакали. То је њихова стара српска сачувана и уобичајена народна игра, која се у велике практикује. Особито падаше у очи, ће ћеца готово сва једнолика, чила и здрава у „губерима“ и „ћулавима“ талемски отскакиваху.

Благодарећи једном мом пријатељу, ја ћу у брзо све ђачке Мркојевићске школе у народној ношњи и у зетском колу ухваћене, у фотографији изнијети, и замолити неки од наших српских листова, да то на јавност изнесе.

Л. Јововић.

† Милош Зечевих, професор опште историје у Великој Школи, испустио је душу своју 5-ога, а сахрањен 6 фебруара у Биограду уз велико учешће свију просвјетних кругова и својих пријатеља. Покојни Зечевих боловао је одавно и тешко. Смрћу његовом учињен је крај великим патњама његовим, које су му у толико теже падале, што је био без породице и без ближе родбине у својој близини. Рођен је у Грузи, у Шумадији, гдје је и основне школе свршио, гимназију у Крагујевцу и Велику Школу у Биограду. У тим је мјестима и своју каријеру провео, као професор велике гимназије у Крагујевцу, па у Биограду, док није избором, као један од одличних наставника, дошао за професора опште историје у Великој Школи. Био је човјек честит, савјестан, али и скроман. Избјегавао је почаст и није грамзио за истицањем (кад је једном постављен

био за директора Ужичке гимназије, он је заблагодарио). Волио је миран и тих живот, али га је испуњавао плодним радом. Свој наставнички рад обиљежио је двама дјелима: *Историјом свијета у двије књиге* и *Географијом*; оба се дјела одликују пуноћом и чине част писцу. Као професор био је веома савјестан, пријатељ ђачки и изврстан предавач. Између осталог треба споменути и његов пријевод још из 1863 г., позоришног комада *Јулија Цезара*. Био је члан *Ученог Друштва* и дописни члан *Академије Наука*. Зечевић се није женио. Он је ипак подигао свој дом, једну лијепу кућу у Господар-Јевремовој улици, која, са нешто готовине, представља његову имовину, коју је он сву оставио просвјети, и то: 16 хиљада динара Крагујевачкој гимназији, гдје је и почео, и 24 хиљаде динара Великој Школи, гдје је некад завршио своје образовање. *Милош Зечевић уерикује се у виђене доброшворе просвјете*; он је себи најљепше подигао трајни спомен. Нека му је вјечан спомен међу нама и у потсмтву!

Обим груди и главе код дјеце. Овдје доносимо, колики је просјечни обим груди и главе школске дјеце у граду Прагу, а по табљници која је изложена била на чешкој изложби.

Обим груди прашке дјеце кад уздахну ваздух у себе.

Године	Обим прсију	Године	Обим прсију
Од 5 год. . . .	57, ₅₅ с. м.	Од 10 г. . . .	64, ₂₂ с. м.
" 6 "	58, ₇₀ "	" 11 "	66, ₁₂ "
" 7 "	50, ₀₈ "	" 12 "	67, ₁₈ "
" 8 "	61, ₃₈ "	" 13 "	69, ₆₇ "
" 9 "	62, ₉₀ "	" 14 "	72, "

Обим главе по бистрини дјеце. (Први број је за дјецу мање даровиту или бистру, а други је за дјецу врло даровиту.)

Од 6 г. . . .	{ 50, ₁₉ с. м.	Од 11 год.	{ 51, ₁₈ с. м.
" 7 " . . . . <td>{ 51,₂ "</td> <td>" 12 " . . . . <td>{ 52,₃ "</td> </td>	{ 51, ₂ "	" 12 " . . . . <td>{ 52,₃ "</td>	{ 52, ₃ "
" 8 " . . . . <td>{ 51,₁₂ "</td> <td>" 3 " . . . . <td>{ 51,₉ "</td> </td>	{ 51, ₁₂ "	" 3 " . . . . <td>{ 51,₉ "</td>	{ 51, ₉ "
" 9 " . . . . <td>{ 51,₁₆ "</td> <td>" 14 " . . . . <td>{ 52,₃ "</td> </td>	{ 51, ₁₆ "	" 14 " . . . . <td>{ 52,₃ "</td>	{ 52, ₃ "
" 10 " . . . . <td>{ 51,₁₅ "</td> <td></td> <td>{ 52,₉ "</td>	{ 51, ₁₅ "		{ 52, ₉ "
	{ 52, ₂ "		{ 52, ₁₆ "
	{ 51, ₁₇ "		{ 51, ₉ "
	{ 52, ₂ "		{ 53, ₂ "
	{ 51, ₁₅ "		
	{ 52, ₂ "		

*

Кратковидост школске дјеце. — На сто школске дјеце у Прагу има кратковидих:

Од 5 г.	1, ₄ %	Од 10 год. . . .	8 %
" 6 "	2, ₇ "	" 11 "	13, ₅ "
" 7 "	4, ₁ "	" 12 "	9, ₅ "
" 8 "	7, ₁₉ "	" 13 "	9, ₆ "
" 9 "	7, ₂ "	" 14 "	10 "

Као и прошле школске године, тако и ове г. г. Др. М. Радуловић, Др. Стефанели и свештеник Крето Поповић вршили су бесплатно наставничку дужност у Књ. Црног Земљодјелској школи у Подгорици, те им се овијем путем јавно захваљује на њиховом пожртвовању и савјесно уложеном труду око напретка тог завода и ученика.

Бр. 107.

Цетиње, 21 фебруара 1896 год.

Министарство Просвјете.

***

К Њ И Ж Е В Н И   Г Л А С Н И К.

Са захвалношћу примили смо:

Дјело, лист за науку, књижевност и друштвени живот. Уредник Др. М. Миловановић. Јануар. Година трећа. Биоград 1896 г.

Садржај: Српска жеља, пјесма, од Јеле.; Наша завршна ријеч, од М. С. Пироћанца; Помен, пјесма од Христине Г. Ристићеве; Ђукан Скакавац, прича С. Матавуља; Дерли верли бан, пјесма од Змаја; Занатске школе, (продужење) од М. Радовановића. Научна хроника: О неколиким псеудо-фосилима, од П. С. Павловића. Друштвена хроника: Пољопривредна анкета у Баварекој, веомишћено Ш. К. Т.; Преглед бугарских листова, од Св. Симића. Критика и библиографија: Fünf Jahre am Hofe des Königs von Serbien, von einem Diplomaten, реферат С. М. П.; Арх. Дучић, Књижевни радови, књига IV, реферат С. Н. Томића; Die akademische Nationalökonomie und der Socialismus od Wagner-a, реферат С. М. П.; Невин осуђен, приповијетка од М. Ђ. Ђосића, реферат Бор; Краћи реферати; Биљешке.

Дјело излази у мјесечнијем свескама од 10—12 табака. Цијена на годину 20 динара; на $\frac{1}{2}$, $\frac{1}{4}$ год. сразмјерно. За ђаке 14 динара.

Нек је овај добро уређивани и озбиљни лист препоручен свијем онцијем, који су у стању набављати га, а осим хране физичне потребују још и духовне.

Изашао је 2 број „Босанске Виле“ са овим садржајем:

Слике: Божидар Никашиновић, Никола Шумоња и Стево Калуђерчић. — *Пјесме*: „Босанској Вили“, од А. Шантића. — *Поздрав*: од Катарине. — „Босанској Вили“ на слави, од Види Вулетина Вукасовића. — „Босанској Вили“ од Дим Глигорића. — *Босанска Вила*, (акростих) од Avantina. — *Вилино коло*, од Мих. Милановића. — *Приповијетке*: *Струк невена* „Босанској Вили“ на славу, од Александра Сандића. — *Босанска Вила* цртица од Н. Т. К. — *Поука*; *У славу* „Босанске Виле“ говор Стеве Калуђерчића. — *Први покретачи и уредници* „Босанске Виле“. *Телеграфске и писмене честитке*. —

„Босанска Вила“ излази у Сарајеву два пута мјесечно сваког 15 и 30. Цијена је за све крајеве на годину 4 фор. Ђаци добијају лист за 3 фор. Преплата и рукописи шаљу се на уредништво. Неплаћена се писма не примају. Рукописи се не враћају. Писма из Србије марширају се 25 пара дин.

Врач Погађач, лист за шалу и подсмјевку. Власник **Сима Лукин Лазић**, а одговорни уредник **Никола Ђукић**. Излази двапут мјесечно. Цијена за наше крајеве 4 фор годишње, или 1 фор. на четврт. До сад су изашла три броја. Нек је овај лист препоручен свијем, којима је потребно, да се мало разгале ведријем хумором, којим сваки ред овог листа дише.

Српкиња, илустровани календар за наш женски свијет за год. 1896. Уређује Иван Поповић. Год. I. У Великој Кикинди 1895 г. Цијена 70 новч. Као што смо прије објавили у нашем листу, календар покрај личног броја ваљанијех чланака и неколико пјесама, украшен је са више лијепајех слика. Покрај женскиња могли би се овијем календаром и мушки забавити и користити.

Ђаковање царовање, књига за младеж, написао Д. Ј. Путниковић, учитељ. Друго поправљено издање. Цијена 1 динар. Учитељима на пет претплатника шеста књига на дар. Ову смо књигу у своје вријеме објавили у нашем листу, па је и опет топло препоручујемо.

Позив на претплату. Православна Еп. Консисторија у Задру, у намјери да свештенству и народу далматинско-истријске епархије даде прилике, да се што више упозна са црквено-просвјетним питањима, покренула је отрагу три године мјесечни часопис „**Гласник православне далматинско-истријске Епархије.**“

Мислимо, да смијемо истакнути, да се „**Гласник**“ кроз ове три године уздржао на оној висини, која му као црквено-просвјетном листу додикује, осим епархијских службених вијести и биљежака, старао се да доведе према програму своје различите чланке и пријеведе; а узрв да јасни замршенија питања из пастирске службе, доносио је скоро у свакоме броју изцрпљене и образложене одговоре на свако постављено му питање.

Но и ако смо у стању, да се похвалимо признањем, што је „**Гласник**“ стекао за ово вријеме својим радом, ипак не можемо, а да не истакнемо, како је врло мален био број његових претплатника. Ово администрацији листа ствара великих потешкоћа и неприлика, које би, поред све наше добре воље, могле запријечити и само издавање „**Гласника.**“ Ради овога управа листа обраћа се свима и свакоме, који програм листа овога одобрава, те моли, да га претплатом потпомогне, како би могао и даље свој задатак као и до сада испуњавати.

Наш је задатак чист и јасан: упознавање свештенства и народа нашега са духовним животом далматинско-истријске епархије, ширење учења православне цркве и обрана тога учења од сваког нападаја, ма с које стране долазно. И према томе нашем задатку ми можемо и очекивати, да ће нас српско све-

штенство и народ хтјети драговољно претплатом на лист подупријети. —

„Гласник“ ће излазити као и до сада свршетком свакога мјесеца. Цијена је листу 3 фор. за цијелу годину. За стране земље 9 франака у злату. — Претплата се шаље: **Канцеларији Еп. Консistorије у Задру.**

Умољавају се сва штована уредништва српских листова, да овај оглас изволе печатати у својим листовима.

У **З а д р у**, на св. Саву 1896.

Администрација „Гласника“.

Књижевни илустровани лист „Жеља.“ Ми смо у прошлом броју донијели биљешку о овом јединственом листу, који ће — ако Бог да — угледати свијета 15 марта у Биограду.

Сада хоћемо понова да сврнемо пажњу како нашим штованим претплатницима, тако и читаоцима, а не мање и свима заузимљивим људима за лијепу и корисну ствар, да не смеђу с ума, већ да озбиљно настану око скупљања претплате, која је, као што смо и пређе рекли, незнатна: 4 дин. — 2 фор. — 1 сребр. мецед. — на пола године. Кад се узме у рачун, да ће лист излазити сваке недјеље на 2 велика табака и још са извреним илустрацијама (сликама), које изискују и велике издатке, онда ће сваки увидјети, да имамо права да „Жељу“ назовемо: јединствени, најљепши и најјефтинији српски лист. Према томе „Жеља“ ће бити украс — књига од 104 велика табака за сваку српску кућу и то за 8 динара годишње.

Ми још једном молимо сваког брата Србина и лијепу Српкињу, да не пожале за оним малим новцем, што ће га дати на овај српски лист, да не украде души најљепше уживање, које ће им „Жеља“ и у слици и у ријечи пружити. Али не само то, него ми их још молимо, да пораде и сами код својих пријатеља и познаника на скупљању претплате за „Жељу“ и тиме се у неколико жртвују за општу просвјетну ствар. Ми ћемо имена тих добровољних пионира износити од времена на вријеме, или у „Македонији“, или у „Жељи“ да им на тај начин захвалимо. А и сад понављамо, да ће свака онај, ко скупи 8 претплатника добити лист „Жељу“ на цијелу годину.

Претплата пошто је и сувише мала, прима се најмање на по године. Претплату из свих српских земаља прима наше уредништво на адресу: Уредништву „Македоније“ за „Жељу“. На потраживање, наше ће уредништво свакоме дати признаницу на послату претплату.

За цијелу претплату јамчиће уредништво „Македоније“, док лист не почне излазити.

(Пошто смо се увјерили, да многа уредништва српских листова нијесу донијела биљешку о листу „Жељи“, то их молимо овим путем, да то из колегијалности изволе учинити).

Уредништво „Македоније“.